Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 101 (10998) | 1979 чылдың апрель 29, воскресенье | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 көп.

РОССИЯ: БИРГИ КВАРТАЛДЫҢ ТҮҢНЕЛДЕРИ

Россия Федерациязының үлетпүрүнүң ажылчы чоннары бо чылдың март айының продукция сайгарар, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер болгаш эң чугула бүгү кылыгларны бүдүрүп үндүрериниң планын күүседипкенин РСФСР-ниң ТСЭ-зиниң РСФСР-ниң үлетпүрүнүң 1979 чылдың бирги кварталында Күрүне планын күүсеткениниң дугайында дыңнадыында чугаалап турар. Кыштың берге агаар-бойдузунуң уржуундан январь, февраль айларда болдунган хоразыкшылдың түңнелинде бирги кварталда продукция сайгарар талазы-биле планның 99,3 хуу күүсеттингени ында айыткан.

Эрткен чылдың чогуур үезинге деңнээрге, бирги кварталда үлетпүр бүдүрүлгезиниң хемчээли 1,8 хуу өскен (хонукта ортумак үндүрүлгениң талазы-биле 2,6 хуу).

Газты, хөмүр-дашты, машиналарның хөй-хөй хевирлерин, приборларны, автоматчыдылга болгаш саналга техниказының херекселдерин, даараглыг кылыгларны, культура-амыдырал болгаш ажыл-агый ажыгталының барааннарын база продукцияның өске-даа хевирлерин бүдүрериниң планы ажыр күүсеттинген.

Ооң-биле кады нефть тыварының, кара демирниң белен прокадын кылырының, минералдыг чемишчилдигелер, тудуг ыяжы, эптээр демир-бетон, пөс-тааны, хөм идик, эът, мал саржаа, балык болгаш продукцияның өске-даа чамдык хевирлерин бүдүрүп үндүрериниң планы чедир күүсеттинмээнин РСФСР-ниң ТСЭ-зиниң дыңнадыында айыткан.

Чамдык адырларның бүдүрүлге каттыжыышкыннары болгаш бүдүрүлгелери чогуур ассортиментилиг болгаш бедик шынарлыг продукцияны кылып үндүрер, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер талазы-биле доктааттынган даалганы күүсетпээн.

Үлетпүр бүдүрүлгелериниң болгаш каттыжыышкыннарның коллективтери социалистиг чарышты организаставышаан, илереттинген четпестерни узуткаар, бүдүрүлге темпизин шапкынчыдар, ажылдың ажыктыын болгаш шынарын экижидер талазы-биле хемчеглерни ап турар.

(СЭТА).

СОВЕТ-ФРАНЦУЗ ЧУГААЛАЖЫЫШКЫННАР

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежневтиң Францияның Президентизи В. Жискар д'Эстэн-биле чугаалажыышкыннары апрель 27-де Кремльде эгелээн. Аңаа совет таладан— СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыко, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы В. А. Кириллин, ССРЭ-ниң даштыкы садыг министри Н. С. Патоличев, француз таладан— Францияның даштыкы херектер министри Ж. Франсуа-Понсе, Францияның экономика министри Р. Монори, Францияның даштыкы садыг министри Ж.-Ф. Деньо олар кирипкен.

Чугаалажыышкыннар үезинде совет-француз харылзааларның амгы байдалын чугаалашкан. Совет улустуң Францияны найыралчы ёзу-биле көрүп турары ышкаш, француз улус Совет Эвилелин чаагай күзээшкин-биле көрүп турарын демдеглээн. Политиканың, садыг-экономиканың, эртем-техниканың, культураның талазынга болгаш өске-даа адырларга Совет Эвилелиниң болгаш Францияның аразында кайызынгаа ажыктыг харылзааларны калбартырының эки перспективалары бар деп чаңгыс эп-сеткилдиг санал-оналын талалар илергейлээн, ынчангаш совет-француз кады ажылдажылганың практиктиг дыка хөй айтырыгларын чугаалажып турда билчиишкин чедип алдынган. Францияның хамаарышпас политиканы чорударынче угланыышкынын чугаалажыышкыннар үезинде француз тала онзалап демдеглээн, ону совет тала долу билиишкин-биле уткаан.

Дүшкүүрлүг чорукту чавырлыдырарының политиказынче чугаалажыышкыннар үезинде дыка улуг кичээнгейни салган. Дүшкүүрлүг чорукту чавырлыдырарының үндезилекчилери Совет Эвилели биле Франция база он ажыг чылдарда совет-француз кады ажылдажылга ол политиканың өзээ болуп турарын демдеглээн. Ол политикага таарымчалыг байдалды тургузуп азы аңаа каража чедирип турар болуушкуннарны болгаш хөделиишкиннерни көрген. Делегейниң дүшкүүрлүг чоруун чавырлыдырарының херээн хаңыладырынга-даа, ону калбартырынга болгаш аңаа улам амыдыралчы улуг күштүг бээринге-даа Совет Эвилелиниң болгаш Францияның идепкейлиг кады ажылдажылгазының улуг ужур-дузалыын ийи тала сеткил ханыышкын-биле онзалап демдеглээн.

Совет-француз найыралчы харылзааларны хаңыладыр, кайы-даа талага ажыктыг кады ажылдажылганың ролюн ийи чурттуң улустарының эрге-ажыктарынга, Европага болгаш ниитизи-биле делегейге дүшкүүрлүг чорукту улам чавырлыдырарының эрге-ажыктарынга таарыштыр моон соңгаар-даа бедидер деп шиитпирлиг чоруун Л. И. Брежнев биле В. Жискар д'Эстэн илергейлээн.

Совет Эвилелиниң болгаш Францияның аразында, совет болгаш француз улустарның аразында харылзааларның бүдүжүнге таарышкан шак ындыг найыралчы байдалга чугаалажыышкыннар эрткен.

Чугаалажыышкыннарга киришкеннер болза:

совет таладан — СЭКП ТК-ның килдис эргелекчизи Л. М. Замятин, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының дузалакчызы А. И. Блатов, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министриниң оралакчызы А. Г. Ковалев, ССРЭ-ниң Францияда элчини С. В. Червоненко, ССРЭ-ниң ДХМ-ниң килдис эргелекчизи А. Л. Адамишин;

француз таладан — Президентиниң канцеляриязының чиңгине секретары Ж. Валь, Францияның ССРЭ-де элчини Б. де Лесс, Елисей ордузунуң парлалга талазы-биле тускай төлээлекчизи П. Энт, Президентиниң канцеляриязының чөвүлекчилери Г. Робэн, Ги де Панафье, Францияның ДХМ-ниң департаментизиниң директорлары А. Фроман-Мерис, Ж. Андреани, албанның өске-даа кижилери кирипкен.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежневтиң Францияның Президентизи В. Жискар д'Эстэн-биле чугаалажыышкыннары апрель 27-де дүъш соонда Кремльге уламчылаан.

Чугаалажыышкыннарга совет таладан — СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыко, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы В. А. Кириллин, ССРЭ-ниң даштыкы садыг министри Н. С. Патоличев, француз таладан— Францияның даштыкы херектер министри Ж. Франсуа-Понсе, Францияның экономика министри Р. Монори, Францияның даштыкы садыг министри Ж.-Ф. Деньо олар кирипкеннер.

Л. И. Брежнев биле В. Жискар д'Эстэн делегей байдалының дыка хөй айтырыгларын чугаалашкан.

Боо-чепсекти эндере бүдүрерин соксадырының айтырыгларын, чепсегленииишкинни дүжүрериниң чамдык тодаргай талаларын көөрү кол черни ээлээн. Ол эң чугула айтырыг дугайты Совет Эвилелиниң болгаш Францияның аразынга билчиишкинниң калбартыры бүгү делегейге бүзүрежир чорукту быжыглаарынга, чепсегленииишкинни боттуг ёзу-биле дүжүрериниң хемчеглеринче шилчииринге идиг бээр ийик деп, Л. И. Брежнев биле В. Жискар д'Эстэн онзалап демдеглээннер.

Чоокку Чөөн чүкте делегейниң дүшкүүрлүг чоруун, хөй-хөй улустарның болгаш күрүнелерниң ханы сагышсыралын болдуруп турар болуушкуннар-биле холбаштыр ол девискээрде байдалды база чугаалашкан. Ону чугаалажып турда Совет Эвилелиниң болгаш Францияның үзел-бодалдарының чоогу, ол девискээрге чөптүг болгаш быжыг тайбыңны доктаадып тургузарынга идиг бээр деп оларның чүткүлү илергейлеттинген.

(СЭТА).

Совет-француз чугаалажыышкыннар дугайында Л. И. Брежневтиң ПАРЛАЛГАГА МЕДЕГЛЕЛИ

Совет-француз чугаалажыышкыннар бөгүн дээди деңнелге доозулган, ынчангаш Президент Жискар д'Эстэн-биле солушкан санал-оналдарга таарзынар бүгү үндезиннер бисте бар. Улуг болгаш ажыктыг ажыл кылдынган, чугаалажыышкыннар болгаш беседалар ажыл-херекчи болгаш таарымчалыг байдалга эрткен.

Амгы совет-француз ужуражылга эң бедик деңнелге аажок улуг үе-чаданың түңнелдери-биле доозулган. Бо ужуражылга үезинде эң чугула документилерге болгаш дугуржулгаларга ат салдынган. Хамыктың мурнунда ол дээрге — Совет Эвилели биле Францияның аразында кады ажылдажылганы чавырлыышкынга болгаш тайбыңга ажыктыг кылдыр улам ыңай хөгжүдериниң программазы-дыр. Ында чүгле делегейге чавырлыышкын политиказын хаңыладырының угланыышкыннарын айыткан эвес, харын ол сорулгаларны чедип алырының тодаргай аргаларын база көргүскен.

Бо дээрге улустар аразының харылзааларының практиказында чаа чүүл-дүр. 60 болгаш 70 чылдарда ССРЭ биле Франция чавырлыышкын чорудулгазының эгелекчилери болганы ышкаш, чавырлыышкынны болдурарынга өске күрүнелер-биле кады идепкейлиг дузалааны ышкаш, ам олар делегейде амгы байдалда чавырлыышкынны бурунгаарладып турар ындыг дугуржулгаларны база чедип алганнар.

Чугаалашкан айтырыглар талазы-биле бистиң бүгү үзел-бодалдарывыс шупту дөмейлешкек болбаан болбайн аан. Талалар черле ындыг болур деп манаваан-даа. Чугаалашкан айтырыгларының хөй нуруузунуң талазы-биле бот-боттарын аажок билчири чедип алдынган.

Ийи талалыг кады ажылдажылганың аңгы-аңгы чүүлдеринге дыка хөй дугуржулга-керээлер чардынган. Ол чорук совет француз харылзаалар быжыг, доктаамал үндезинге хөгжүп турарын болгаш оларның келир үези улуг дээрзин база катап бадыткап турар.

Совет Эвилели биле Францияның аразында чоокку болгаш келир үеде кады ажылдажылганың перспективазы улам-на тода болгаш улам бүзүреңдиг апар чыдар. Ол чорук совет болгаш француз улустарның чепсүвүүшкүнүн чедип алыры чугаажок. Черле ынчаш бүгү делегейде Совет Эвилели биле Францияның аразында кады ажылдажылга дайын айыылын эвээжедиринге, айыыл чок чорукту болгаш чавырлыышкынны быжыглаарынга бараан боор турарын билип турар апарган.

Ооң мурнунда турган генерал де Голль база президент Помпиду олар-биле ышкаш Францияның Президентизи Жискар д'Эстэн-биле аравыста хууда чоок чорук болгаш бот-боттарын эки билчириниң байдалы тургустунган, ынчангаш ооң-биле ужуражыры меңээ дыка өөрүнчүг болду.

Шаандан бээр чаңчыл ёзугаар совет болгаш француз улустар найыралдыглар. Москвага дээди деңнелдиң ужуражыышкыны ССРЭ биле Франция аразында кады ажылдажылганың амыдыралчы күжүн база катап бадыткаан.

СОВЕТ УДУРТУКЧУЛАРНЫҢ АЛДАРЫ ДЭЭШ

Франция Республиканың Президентизи В. Жискар д'Эстэн апрель 27-де, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежневке алдар болдуруп дүштеки шайлалга тургускан.

Совет таладан шайлалгага А. Н. Косыгин, А. А. Громыко, Д. Ф. Устинов, П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргаларының оралакчылары, ССРЭ-ниң министрлери, албанның өске-даа кижилери кирипкен.

Француз таладан Францияның Президентизиниң үдеп чорууp күрүне ажылдакчылары, а ол ышкаш Францияның ССРЭ-де элчини Б. де Лесс кирипкен.

Дүштеки шайлалгага В. Жискар д'Эстэн чүве чугаалаан.

В. ЖИСКАР д' ЭСТЭННИҢ чугаазы

Дээрги Дарга Леонид Брежнев!

Францияның элчин черинге Силерни хүлээп ап тура, совет таладан бистиң ужуражыышкынывыска дуза көргүскен сураглыг ажылдакчыларга база Силерге байыр чедиреринге өөрүп тур мен.

Францияның Москвада элчин чери бодунуң хүлээлгезин ёзугаар ооң төрээн акызы Совет Эвилелиниң Парижте элчин чери ышкаш француз-совет кады ажылдажылганың артык эргелиг чери болур. Бо таварылганы бистиң элчиннеривиске чогуур хүндүткелди көргүзери-биле ажыглап тур мен. Оларның бирээзиниң хүлээлгезин бөгүн хүлээп көрүп турар-дыр. Өскезиниң хүлээлгезиниң бистиң ийи чуртувустуң аразында дугуржулганың болгаш кады ажылдажылганың чаагай чоруунга ам-даа үр үениң дургузунда үргүлчүлээрин күзеп тур мен.

Ынчалза-даа бөгүн кежээ бо элчин чериниң хүлээлгези Силерни, дээрги Дарга, чедип келгениңер-биле холбаштыр онза шиңчилиг болу берген.

Бистиң ужуражыышкынывыс ам-даа доозулбаан. Даарта бис бодувустуң беседаларывысты уламчылаар бис. Ынчалзажок бистиң чугаалажыышкыннарывыстың баштайгы үезинден эгелээш бүгү чүүлдер бистиң харылзааларывысты хөгжүдеринге бо ужуражыышкын чугула болгаш эки үе-чада болур дээрзиниң дугайын херечилеп турар-дыр.

Ол ужуражыышкын келир үеже угланыышкынны айыткан дээрзинге бүзүрелдиг боор болур. Бистиң чүткүлдеривистиң дөмейлешкээн ол көргүскен.

Келир үе дээрге, ол болза түңүң-даа мурнунда бистиң ийи чуртувустуң келир үези болур. Бис ол келир үениң политиктиг, экономиктиг болгаш культурлуг талаларын чугаалажып көрген бис. Бис ону ырак болгаш чоокку перспективаның аайы-биле чугаалажып көрген бис. Делегейниң тодаргай эвес бүгү байдалының үезинде Францияның болгаш Совет Эвилелиниң боттарының солчулгазын хөгжүдериниң он-он чылдарның дургузунда планнап шыдаары онзагай боор турар.

Келир үе дээрге ол болза оон-биле кады Европага болгаш бүгү делегейге дүшкүүрлүг чоруктуң чавырлыышкынының болгаш тайбыңның келир үези болур.

Совет Эвилели-даа, Франция-даа боттарының харылзаазын билип турар. Кандыг-бир тодаргай айтырыгның талазы-биле бистиң түңнелдеривис аңгылавчак боор болуру билдингир. Ынчалза-даа чедип алыр ужурлуг кол сорулгаларга хамаарыштыр бис чөпшээрежип турар бис, ынчангаш ону илередиринге чаңгыс аай бодалдыг болган бис.

Ынчалза-даа бистиң ужуражыышкынывыс чүгле бистиң сорулгаларывыстың чергелешкээн көргүзүп турар эвес. Бистиң нийти чүткүлдеривистиң дугайын ол херечилеп турар. Ооң түңнел документилери ону бүгүдеге көргүзер. Олар үлегер-чижек болу бээрлер. Оларның колун декларация эвес, а программа деп адааш, ону бис онзалап демдеглээр деп шиитпирлээн бис. Ол болза шынап-ла программа-дыр. Ында чүгле принциптерни тайылбырлап турар эвес, ында чүгле сорулгаларны төлевилеп турар эвес, ында ылавылалдыг аргаларны болгаш методтарны баш удур көрүп турар. Ону хөделиишкиннерже угландырган.

Бистиң ам кады кылган чүүлдеривис, чоокку чылдарда бистиң кады кылыр дээн чүүлдеривис боттарының кады ажылдажылгазын быжыктырарын, боттарының шагдан бээр найыралын хайыладырынга улуг аргалыг кылдыр көрүп турар бистиң ийи чуртувуска кончуг чугула. Ол болза делегейниң хөй-хөй улустарынга келир үеге болгаш тайбыңга бүзүрелдиң үнер дөзү болур.

Ынчангаш ол түңнелдерни чедип алырынга Силерниң бодуңарның хууда салыышкыныңар дээш Силерге четтирдим. Силерниң ат-алдарыңар дээш, дээрги Дарга, Силерни үдеп чорууp сураглыг ажылдакчыларның ат-алдары дээш, улуг совет улус дээш, адактың сөөлүнде, бистиң улустарывыстың аразында найырал, бүгү делегейге дүшкүүрлүг чоруктуң чавырлыышкынынга болгаш тайбыңга дузалап турар найырал дээш дашка көдүрейн.

Л. И. Брежнев харыы чүве чугаалаан.

Л. И. БРЕЖНЕВТИҢ чугаазы

Хүндүлүг дээрги Президент!

Эштер!

Силерге, дээрги Президент, бистиң чуртувуска, совет улуска хамаарыштыр чаагай сөстер дээш четтирдим. Францияның элчин черинге келири, француз эвилең чорукту болгаш хүндүлээчел чорукту көрүп билири меңээ өөрүнчүг.

Бистиң беседаларывыс ам-даа доозулбаан-даа болза, чедип алган чүүлдү бөгүн үнелеп көрүп болур деп бодаар мен.

Бистиң чурттарывыстың кады ажылдажылгазынга чаа делгем аргалар ажыттынган. Ол болза кол түңнел болур. Бо ужуражыышкындан тургустунган документилер янзы-бүрү талаларга бистиң харылзааларывысты хаара тудуп турар. Ынчалза-даа оларда чаңгыс нийти чүүл бар. Ол болза кады ажылдажылганың оруу-биле бурунгаар шимчээри болур.

Тайбың болгаш чавырлыышкынның эрге-ажыктарынга Совет Эвилели биле Францияның аразында кады ажылдажылганы улам ыңай хөгжүдерин белеткеп турар программазының дугайын онзалап чугаалаксай-дыр мен. Ындыг программаны хүлээп алыры улуг, үе-чаданың политиктиг кызыгаары болур деп чугаалап болур. Бистер он беш чыл дургузунда чедип алган бүгү-ле эки чүүлдерни чүгле быжыглап турар эвес бис. Совет Эвилели болгаш Франция оон хөй чүүлдерни кылырынга белен. Олар боттарының мурнунга чоок, дөмейлешкек сорулгаларны салып турар болгаш боттарының улустарының, бүгү кижи төрелгетенниң тайбың келир үези дээш идепкейлиг кады ажылдаарын күзеп турарлар.

Ол талазы-биле чугаалажыышкыннар дооступ турар, өске чугула бөлүк дугуржулгалар янзы-бүрү талалыг совет-француз харылзааларны, оон иштинде садыг-экономиктиг харылзааларны уламна доктаамал болдуруп, оларны байлакшыдар.

Үзел-бодалдарда билдингир ылгавырлар турбуже, бистиң ийи чурттарывыс дүшкүүрлүг чоруктуң болгаш меселдежиишкиннерниң одагларын чайладыр дугайында сагыш салыышкынын үндүрүп турары чугула деп санап турар бис. А ындыг одагларның эвээжевейн турары хараадаңчыг. Ол, чижээлээрге, араб күрүнелерге болгаш улустарга удур агрессияның уржуктары ам-даа узуткаттынмаан Чоокку Чөөн чүкке хамааржыр. Чоокку Чөөн чүк херектеринге хамаарыштыр чоокта чаа болган чаңгыс талалыг дугуржулга арабтарга удур шиңчилиг. Бир эвес ылавылалдыг бодап көөр болза, дайын өөскүп үнүп кээп болур ол зонадан чаңгыс-даа миннаны чок кылбаан болгаш чок кылдынмас-даа турган.

Дээди деңнелге совет-француз ужуражыышкыннарның, бистиң хууда харылзааларывыстың түңнелдеринге ниитизи-биле сеткил ханыышкынын илередип болур үндезиннер бисте бар, дээрги Президент. Бистиң сеткил-сагыжывыска чоок Франция-биле дугуржулганы моон соңгаар-даа дилээрин болгаш тыварын күзеп турар бис. Бистиң дугурушкан чүүлдеривис бистиң улустарывыстың чаагай чоруунга, Европаның чаагай чоруунга, бүгү-нийти тайбыңның чаагай чоруунга эки херектер болуп боттанып күүсеттинер болзун.

ССРЭ-ниң болгаш Францияның улустарының аразында найырал дээш!

Черге быжыг тайбың дээш!

Силерниң кадыкшылыңар дээш дашканы көдүрдүм, дээрги Президент!

• • •

В. Жискар д'Эстэнниң болгаш Л. И. Брежневтиң чугааларын улуг кичээнгей-биле дыңнаан болгаш оларны алыш часкаашкыннары-биле уткаан.

Дүштеки шайлалга чылыг, найыралдыг байдалга эрткен.

• • •

Ол-ла хүн Франция Республиканың Президентизи В. И. Ленинниң Мавзолейинге чораан болгаш чечектер салган.

Хүндүлүг аалчы Кремль хананың чоогунда Билдинмес солдаттың хөөрүнге, а ол ышкаш «Нормандия-Неман» авиаполктуң тураскаал самбыразынга чечектер салган. Делегейниң ийиги дайынының чылдарында фашизмге удур демиселге амы-тынын берген совет болгаш француз дайынчыларның тураскаалын минута иштинде ыыт чок ол сактып ёзулаан.

(СЭТА).

СОВЕТ-ФРАНЦУЗ ЧУГААЛАЖЫЫШКЫННАР ДООЗУЛГАН

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев биле Францияның Президентизи В. Жискар д'Эстэнниң чугаалажыышкыннары апрельдиң 28-те Кремльге доозулган. Аңаа совет таладан—СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыко, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы В. А. Кириллин, ССРЭ-ниң даштыкы садыг министри Н. С. Патоличев, француз таладан — Францияның даштыкы херектер министри Ж. Франсуа-Понсе, Францияның экономика министри Р. Монори, Францияның даштыкы садыг министри Ж.-Ф. Деньо кирипкен.

Бот-боттарын билчириишкин болгаш найыралдың байдалынга эрткен чугаалажыышкыннар үезинде кайы-кайызынга-даа ужур-дузалыг делегей амыдыралының өйү келген айтырыгларын олар чугаалашканнар.

Европада байдалдың хөгжүлдезинче кол кичээнгей угланган. Европаның айыыл чок чоруун быжыглаарының, делегейниң өске-даа чүгүнге чавырлыышкынны калбартырының оруу-биле Совет Эвилели биле Франция чорууруп Л. И. Брежнев биле Жискар д' Эстэн демдеглээннер. Европага айыыл чок чорукту болгаш кады ажылдажылганың талазы-биле Түңнел актының төөгүлүг ужур-дузазы, оон киржикчилериниң принциптери болгаш дугуржулгалары амыдыралга удаа-дараа боттанып турары база дагын бадыткаттынган.

Делегейниң өске-даа диптерлинде байдалдар база аңаа көрдүнген. Дүшкүүрлүг чорукту хөрлээлетпезин болгаш болдурбазын, шиитпирлеттинмээн делегей айтырыгларын таарыштыр көөрүн, а ол ышкаш чөрүлдээлиг черлерге тайбыңны тургузар, чаа чөрүлдээлерни болдурбас дээш боттарының шиитпирлиг чоруун ийи тала уламчылаарын илереткен.

Совет Эвилели биле Францияга ужур-дузалыг чугула айтырыгларга чөпшээрешкени-биле чугаалажыышкыннар доозулган болгаш ол талазы-биле тускай дугуржулгаларны болгаш документилерни ажылдап кылган, оларны парлаар.

(СЭТА).

СОВЕТ-ФРАНЦУЗ ДОКУМЕНТИЛЕРГЕ АТ САЛГАНЫ

Чавырлыышкынның болгаш тайбыңның эрге-ажыы дээш Совет Эвилели биле Францияның аразында кады ажылдажылганың улам ыңай хөгжүлдезиниң программазынга ат салыышкынының ёзулалы апрель 28-те Кремльдиң Улуг ордузунга болган.

Программага СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев болгаш Франция Республиканың Президентизи В. Жискар д' Эстэн ат салган.

Совет Социалистиг Республикалар Эвилели биле Франция Республиканың аразында 1980—1990 чылдарда экономика, үлетпүр болгаш техника талазы-биле кады ажылдажылганы хаңыладырының дугайында үр хуусаалыг программага ат салганнар болза:

Совет Социалистиг Республикалар Эвилелиниң өмүнээзинден — Л. И. Брежнев;

Франция Республикадан — В. Жискар д' Эстэн.

Совет Социалистиг Республикалар Эвилелиниң болгаш Франция Республиканың аразында экономика талазы-биле 1980—1985 чылдарда дугуржулгага ат салганнар болза:

Совет Социалистиг Республикалар Эвилелиниң өмүнээзинден — Л. И. Брежнев;

Франция Республикадан — В. Жискар д' Эстэн.

ССРЭ-ниң Чазааның болгаш Францияның Чазааның аразында орус болгаш француз дылды өөренир талазы-биле дугуржулгага ат салганнар болза:

ССРЭ-ниң Чазааның өмүнээзинден — ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыко;

Франция Республикадан — Францияның даштыкы херектер министри Ж. Франсуа-Понсе.

ССРЭ-ниң болгаш Францияның аразында сагалга техниказы болгаш электроника талазы-биле эртем-техника болгаш үлетпүрге кады ажылдажылга дугайында дугуржулгага ат салганнар болза:

ССРЭ-ниң Чазааның өмүнээзинден—А. А. Громыко;

Франция Республиканың Чазаандан — Ж. Франсуа-Понсе.

1971 чылдың октябрь 27-ниң экономика, техника болгаш үлетпүр талазы-биле хөгжүлде дугайында дугуржулганы 1990 чылга чедир уазадыр дугайында солчулга чагааларга ат салган. Оларга ССРЭ-ниң даштыкы садыгның министри Н. С. Патоличев болгаш Францияның экономика министри Р. Монори ат салганнар.

Совет-француз документилерге ат салып турда:

совет таладан— Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. Н. Косыгин, А. Я. Пельше, М. А. Суслов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, К. В. Русаков, М. С. Горбачев, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргаларының оралакчылары, ССРЭ-ниң министрлери, албанның өске-даа кижилери;

француз таладан — Францияның Президентизиниң алы-чоруунуң үезинде ону үдеп чорууp күрүне ажылдакчылары турган.

(СЭТА).

В. А. Бакулинни Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Хүндүлел бижии-биле шаңнаар дугайында

ТЫВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫЫ

Партия органнарынга хөй чылдарда үре-түңнелдиг ажылдааны дээш база төрүттүнген хүнүнден бээр 50 харлааны-биле холбаштыр «Тыва даг-дүгү» тудуг эргелелинде партком секретары Виктор Абрамович Бакулинни Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Хүндүлел бижии-биле шаңнаар.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы М. МЕНДУМЕ.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары С. КРАСНЫЙ.

Кызыл хоорай.
1979 чылдың март 26.

ДЭЭДИ ҮНЕЛЕЛ

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш Л. И. Брежневке «Бичии чер», «Катап тургузуушкун», «Кур чер» деп номнары дээш Ленинчи шаңналды тывысыр дугайында медээни бүгү совет улус чүректиң ханызындан чүүлдүтаынып хүлээп алган.

Ук номнарның чырыкка кээстүп келгени чурттуң, ниитилелдиң сагыш-сеткил амыдыралынга, культура хөгжүлдезинге үнелеп четпес улуг ужур-дузалыг болган болгаш кыска үениң иштинде чүгле Совет Эвилелинде эвес, харын делегейниң барык бүгү булуңнарында чурттап турар миллион-миллион кижилерниң сонуургалын хайныктырып, Советтер чуртунга оларның ынакшылын улам өөскүткен.

Л. И. Брежнев бодунуң номнарынга Совет күрүнениң болгаш Коммунистиг партияның төөгүзүнде эң-не харысалгалыг, эң-не шиитпирлиг үелерни чуруп көргүзүп турар. Бир эвес «Бичии черде» автор бистиң чуртувусче оор ёзу-биле халдаан немец фашистерге удур совет кижилерниң эрес-маадырлыг чоруун көргүскен болза, «Катап тургузуушкун», «Кур чер» деп номнар дайын сөөлүнде тайбың тургузуушкунга, Төрээн чурттуң экономиктиг күзү-шыдалын күштелдирер талазы-биле ленинчи партияның планнарын боттандырар дээш чонуң демиселинге тураскааттынган. Үш номнуң кайызында-даа кол маадырлар — чон. Коммунистиг партия. Олар кижи бүрүзүнүң сеткилин өөргүп, катап-катап номчуурунче оларны хаара тудуп, ооң ужурундан номчукчуларга сонуурганчыг болгаш дээштиг болуп турар. Оон-биле кады Леонид Ильич бодунуң номнарын боттуг чүүлдерге, боду-биле киржип, холу-биле тутчуп, караа-биле көрүп чораан болуушкуннарга үндезилеп бижээн. Оларда кандыг-даа хөөрелиг азы күүлдээшкин чок, шупту-ла шынныг. Оларны кижилерниң чүректеринге чоок болдуруп турар шынарларының, күштериниң бирээзи харын ында.

Леонид Ильич бодунуң чогаалдарынга совет улустуң чүгле эрткен үезин чуруп көргүзүп турар эвес, харын чурттуң, чоннуң, партияның мурнунда туруп турар бөгүнгү сорулгаларны күүседиринге чүү херегил дээр дугайында онза тодаргайы-биле көргүскен. Оларда Коммунистиг партияның чон ортузунга чорудуп келген организакчы ажылының канчаар-даа аажок улуг дуржулгазы делгеренгейи-биле бижиттинген болгаш ол ажылды моон соңгаар оон-даа улам бедидериниң стилин, хевирлерин база аргаларын айтып турар.

«Бичии чериниң», «Катап тургузуушкунунуң», «Кур черниң» ужур-дузазы чүгле үстүнде айыткан чүүлдер-биле кызыгаарлаттынмас. Ол номнар чогаадыкчы ажылдакчыларга база өөредиглиг. Ук номнар очерк жанры-биле канчаар ажылдаза экил, ол жанрның чогаалдары кажан, канчаар бижээнде номчукчуларга эң-не дээштиг болуру дээрзиниң үлегери болган.

Л. И. Брежневке Ленинчи шаңналды тывысканы — оон чогаалдарының дээди үнелели.

С. СҮГҮН-ООЛ,
чогаалчы.

Тувинская республиканская библиотека им. А. С. Пушкина

БАШ САНЫН КӨВҮДЕДИР

«Мал ажылының чаа көдүрлүүшкүнүн чедип алырда бүгү партияның, бистиң бүгү министерстволарывыстың, колхозтарның болгаш совхозтарның удуртукчуларының кодээниң бүгү ажыл-ишчилериниң кичээнгейин олче шиитпирлиг-биле эргилдирери негеттинип турар» деп, СЭКП ТК-ның Чиигине секретары эш Л. И. Брежнев СЭКП ТК-ның июль (1978 ч.) Пленумунга илеткелинге айыткан.

Чоокку чылдарда болгаш лир үеде мал ажылын хөг- үдериниң ол Пленумга кылдап кылган калбак про- раммалы мал ажылының про- ктуларын, хамыктың мур- унда эътти бүдүрериниң тем- лерин дыка улгаттырарын аш удур көрүп турар. Эътти етчир кылдыр бүдүрериниң йтырмын шиитпирлээрин ха- ын ажылын дүрген хөгжүде- хандырып болур дээрзинче ЭКП Төп Комитеди партия, овет, кодээ ажыл-агый орган- арының кичээнгейин утлан- ырган.

Бистиң республикада хаван ылы мал ажылының кол шыры болбайн турар. Ажыл- гыйларны специализастап ту- а, бо айтырыгны чогумчалыг шиитпирлээринче кошкак ки- ээнгейни салып келгенинден хаванның баш саны хөлчок ызырылган. 1975 чылдың ян- арь 1-де 15.844 баш хаван урган болза, 1976 чылда 4976 аш чедир кызырылган. То- аргайлаарга, «ҮТКА 25 чы- ы», «Барлык», «Искра», «Ени- ей» болгаш «Улуг Октябрь» овхозтардан өске бүгү ажыл- гыйлар хаван фермаларын зуткаан.

Сөөлгү чылдарда республи- ага эътти бүдүрериңге бол- аш ону курунеге садарынга чорук багай салдарны че- рген. Ону барымдаалап көр- еш, СЭКП обкомунуң IV пле- умунуң шиитпиринге ба- «Республиканың хаванның аш санын катап өстүрер та- азы-биле хемчеглер дугайын- а» Тыва АССР-ниң кодээ жыл-агый министрииниң 1977 ылда үндүрген дужаалынга үүштүр, сөөлгү ийи чылдың ургузунда республиканың 15 жыл-агыйынга хаван ферма- арын катап тургускан. Ба- ын-Хемчик, Чөөн-Хемчик, ии-Хем, Каа-Хем районнар- ың совхозтарының хөй ну- уузунда байдал экижээн.

Хөй-хөй ажыл-агыйларның дуртукчулары хаван ферма- арын катап тургузарын чүүл- үг деп көрүп, ол ажыктыг алды өстүрер ажылды чору- а бергилээн. Ынчалзажок амдык черлерде ол чугула жылды болур-чогууру-биле нелеп көрбейн, олче кичээн- ей салбайн турарын онзалап йтыр херек. Ындыг ажыл- гыйларда чүгле кыс хаван- ар садып алыры-биле кызы- аарлаттынып, ол адырны жыктыг кылдыр хөгжүдер, он чогуур бедик берипмчени лыр дээш, херек кырында оттуг чүнү-даа кылбайн ту- ар. Садып алган хаваннары- ың боттарын болгаш олар- ың чаш оолдарын тургузар млыг кажаа-хораа белеткеп лбаан болгулаар.

Оон түңнелинде «Шекпээр», «Хемчик», «Искра», «Большевик», «Октябрь 30 чылы», «Чыраа-Бажы», «Хадын» болгаш «Кызыл тараачын» совхозтарда хаван кыштаглаашкыны берге байдалда эртип турар. Бо кыштың чыккылама соогунда хаваннарның 50 ажыг хуузу үстүнде айыткан ажыл-агыйларга кажаа чок чадагай черге кыштаан. Республиканың совхозтары төрүүр 100 хаванга онаштыр каш-ла санныг хаван оолдары ап турары ынчангаш элдептиг эвес-тир. Оон кол чылдагааны, бирээде, кыс хаваннарны, ылангыя боос хаваннарны база хаван оолдарын ажаап тургузар кажаалар негелдеге дүүшпес. Ийиде, улуг хаваннарны база оларның чаш оолдарын чаңгыс аай, чүгле концентраттар-биле чемгерип турарында.

СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң шиитпирлерин — амыдыралга

Дыка хөй ажыл-агыйларда белоктуг чемнер—мал чеми ажыткылар; балык үзү, эът-сөөк далганы, тырткан сүт, минералдыг база витаминниг чемнер — трикальцийфосфат, чутай, сиген далганы болгаш ногаан масса чок болуп турар. Бо айыткан чемнер чокта хаванны чогумчалыг азырап өстүрери, чогуур деңнелинге чедир семиртири берге. Ол чүүлдерни өске чемнер-биле холуп бээр чорук кыжын болгаш чайын-даа хаванның чиир чем рационун бедик шынарлыг болдурар.

Чем рационнарын долу үнелиг болдурары база хоолулуг бүдүмелдерге хаванның херегцелин хандырары— ол малды шын чемгерип азыраарының кол негелдези. Ол чорук хаванның чогумчалыг өзүп, төрүүрүнге, хаван оолдарының менди алдынарынга, хаваннарны эки семиртип азыраарынга идигни бээр.

Бо чылын республиканың ам-даа он үш совхозунга хаван фермаларын катап тургузарын төлевилээн. Ынчалзажок Таңды, Улуг-Хем, Чөөн-Хемчик болгаш Кызыл районнарның чаңгыс-даа совхозу төрүүр хаваннарны хүлээп алырынга амга чедир белен эвес болуп турар. Оон ужурундан хаван фермаларын катап тургузары-биле «ҮТКА 25 чылы» совхозтуң ажыл-агыйларга садар дээн 200 баш кыс хаваннары бо чылдың бирги кварталында сайгартынмаан, ынчангаш ук ажыл-агый ол хаваннарын эът комбинадынга дужаар ужурга таварышкан.

Республикага эътти бүдүрерин база курунеге садарын көвүдедириниң айтырыын шиитпирлээри-биле бо чылын 600 баш төрүүр хаван турар комплексти ажыглалга кииририн планнаан. Ук комплекске хаванның ниити баш саны 12 муң болур. Бедик продуктулуг кыс хаваннарны республиканың иштинге өстүрүп тургаш, хаван комплекизин ооң-биле четчелээр.

Улуг ак уксаа биле кемерово уксааның хаваннарын эдбедир өстүрери-биле совхозтарга хайнакташтырарын көрген. Хайнакташтырар уксааларның хаваннарын өстүрер баазаларны «ҮТКА 25 чылы», «Революцияның чалбыыжы» совхозтарга тургузар болгаш уксаалыг хаван оолдарынга ажыл-агыйларның база комплекстиң херегцелин ооң күсели-биле хандырар. Кемерово уксааның аскыр хаваннарын уксаажыдылга ажылының планын ёзугаар республикаже сөөртүр апаар. Келир үеде хүлээп алдынган системаны ёзугаар дүрген семирти азырап өстүрериңге таарыжыр үш уксааның хайнактарын өстүрерин планнап турар. Ону чедип алыр төлээде, үстүнде айыткан ийи уксаадан аңгыда, ландрас дээр уксааны база ажыглаар апаар.

Амгы үеде республиканың кол хаван ажыдыг ажылагыйы — «ҮТКА 25 чылы» совхоз. Ында ам 4.5 муң баш хаван бар. Хаван фермаларын катап тургузарын барымдаалааш, республиканың өске ажыл-агыйларынга садар кыс хаваннарны ол совхозта шилип өстүрүп турар.

1979 чылдың төнчүзүнге чедир совхозтарга хаванның баш санын 12.5 муң чедирерин, төрүүр 100 кол хаванга онаштыр 1120 хаван оглун алырын база чыл дургузунда 900 тонна хаван эъдин бүдүрерин көрген. Ынчангаш ажыл-агыйларның удуртукчулары бо ажыктыг малды өстүрериниче чогуур кичээнгейни салыры эргежок чугула. Хаван ажылы дүрген орулга бээр, эң-не ажыктыг адыр. Оон улуг берипмчени алыр херек. Эът бүдүрерин болгаш курунеге садарын көвүдедириниң улуг курлавыры чогум-на хаван ажылында дээрзин утпас ужурлуг бис.

Т. ТРЕТЬЯКОВА,

Курунениң республикада уксаажыдылга каттыжыышкынының улуг зоотехниги.

БАШТАЙГЫ «АЛДЫН СЫЛДЫСТЫҢ» ЭДИЛЕКЧИЗИ

45 чыл бурунгаар, 1934 чылда, ССРЭ-ниң Төп Күүсекчи Комитеди «Шылгаралдың дээди чадазы — Совет Эвилелиниң Маадыры атты тургузарының дугайында» доктаалды хүлээп алган.

Челюскинчилерниң амы-тынын алырынга дорт киришкен ужудукчулар баштайгы Совет Эвилелиниң Маадырлары болганнар. Ол ужудукчуларның бирээзи А. В. Ляпидевский.

Анатолий Васильевич Ляпидевскийге бир дугаарлыг «Алдын Сылдысты» тывыскан.

ЧУРУКТА: Совет Эвилелиниң баштайгы Маадыры А. В. Ляпидевский.

Н. МАЛЫШЕВТИҢ фотозу.

СЭТА-ның фотохрониказы.

ШАЛЫПЧЫ ЭЭЛЧЕГДЕ

Самагалдайның коммунал бүдүрүлгелер болгаш амыдырал хандырылга комбинаттарының коллективтери оңгу беш чылдың планныг онаалдаларын хуусаа бетинде күүседир дээш калбарган социалистиг чарышта идепкейлиг киржип, делегейниң ажылчы чоннарының эп-сеткил каттыштырылгазының хүнү—Май бирге күш-ажылчы чедиишкиннерлиг ужуражып турарлар.

Ажылынга кызымак, эш-өөрүнүң, коллективиниң хүндүткелин чаалап алган мурнакчылар ында хөй. Ындыгларга одакчы О. Доржу, гостиница дежурныйы, кодээ Советтиң депутады В. Шимит, ажылчыннар Х. Чечек, К. Чавырык, даараныкчылар К. Чооду, З. Сырат, Т. Вадырга болгаш оон-даа өскелерни хамаарыштырып болур.

Чоннуң чагыгларын кыска хуусаада кылып бээр, ачы-дуза чедирериниң хевирлерин улам калбартыр дээш Самагалдайның коммунал бүдүрүлгелер болгаш амыдырал хандырылга комбинаттарының ажыл-ишчилери май мурнунуң шалыпчы ээлчээнде киржип турар.

Т. КУНГАА.

Тес-Хем район.

САВАЛАКЧЫ

Кызыл хоорайның дугаары 46 аъш-чем магазининде комсомолчу аныяк кыс Нина Матвеева фасовщиктеп (продуктулар деңзилеп, савалап) ажылдап турар. Ооң ажылы эң-не харыысалгалыг, чүге дээрге садып алыкчы бараанның боду шилип алыр аргалыг болуруун хандырарынга магазинге фасовщик кижиниң ролю садыгжынындан дудак чок болур.

Нина бо магазинде чүгле чыл чедип турза-даа, бодунуң хүлээнген даалгалыг ажылынга кежээзи, шудургузу, ак сеткилдии-биле коллективтиң хүндүткелин чаалап апкан, мурнакчыларның одуруунда кирип турар.

Матвееваның күүседип турар ажылындан садып алыкчыларның хандырылгазы, магазинниң ай, квартал, чыл планнарының күүселдези дорт хамаарылгалыг. Ол эрткен үш айларның планныг онаалдазын 102 хуу күүсеткен. Ам апрельдиин база-ла хуусаа бетинде доозар дээш ажылдап турар.

Х. ОНДАР.

ИДЕПКЕЙЛИГ КИРИШКЕН

Чыраа-Бажы суурда харылзаа салбырының коллективи—мурнакчы ажылдыгларның бирээзи. Ында почтачылар, монтёрлар, операторлар коллективиниң ажыл-херээ дээш ак сеткилдии-биле ажылдап турар. Чыргакы, Элдиг-Хемде почта салбырларын база хандырып турар болгаш ол черлерде доктаамал быжыглаттынган почтачыларлыг. Коллективтиң кежигүннери күш-ажылдың бедик сагылга-чурумун чедип ап, социалистиг чарышты организастааш, Бүгү-эвилелдиң почта ажылдакчыларының аразында социалистиг чарыжынга идепкейлиг-биле киржип турар.

Ук салбыр коммунистиг күш-ажылдың шалыпчыларының коллективи деп ат дээш ажылдап турар. Бо салбырның операторлары айда 20 муң ажыг рубльдиң пенсия дузаламчыларын ээлеринге чедирип берип турар. Салбырның коллективи ниитизи-биле эрткен чылдың планын 120 хуу, бо чылдың бирги кварталының планын 111 хуу күүсеткен. Бо бүгү ажылды организастаарынга салбырның начальниги Сендажы Ондаровна Даштың киирип турар үлүү улуг. Ону «Харылзааның тергиини» деп хөрек демдээ-биле шаңнааны таварылга эвес.

А. МОНГУШ.

Чөөн-Хемчик район.

«Шынга» харыы

ЧОГУУР ХЕМЧЕГЛЕРНИ АЛГАН

Бо чылдың март айының 23-те «Шын» солунга «Чүге хожудааныл?» деп шүгүмчүлелдиг чүүлге Туранның райүлетпүр комбинадының ажылында улуг четпестериниң дугайын бижээн. Аңаа Тыва АССР-ниң чурт үлетпүр эргелелиниң начальниги А. А. Родченконуң харыылааны болза:

Туранның үлетпүр комбинадының тудуг ыяжы белеткээр, мебель, тууйбу, тудуг материалдары болгаш чугай бүдүрер талазы-биле дыка четпес ажылдап турарының дугайында чүүлде бижээни шуптузу шын болган. Ол бүдүрүлге чериниң администрациязы, партия болгаш профэвилел организациязы ажылчыннар ортузунга полит-кижизидилгелиг ажылды кошкак чорудуп, хөй күш негеттинер ажылдарны механизастаарынче кошкак кичээнгей салып, машиналар болгаш механизмнер-биле четпес хандырып турарын ук чүүлде тодаргай фактылар-биле айыткан. Чурт үлетпүрүнүң эргелели ол бүдүрүлгеге черин машиналар, механизмнер болгаш станоктар-биле чедир хандырарының хемчеглерин ап келген болгаш ап-даа турар. Чижээ, эрткен чылын ыяш сөөртүр ЗИЛ-157 автомобильдерни, шуугайдан мебель кылыр станоктарны, механиктиг хирээлерни, ыяш дилер Р-63-1 дээр раманы, дилиг материалдарын кургадыр камераны болгаш өске-даа дериг-херекселдерни комбинатка тускайлап берген. Ынчалза-даа ол бүгү дериг-херекселдерни долу күчүзү-биле ажыглавайн турган.

Шүгүмчүлелдиг чүүлдү сайгарып көргеш, бүдүрүлге чериниң ажылын экижидип, планныг даалгаларны күүседирин чедип алыры-биле эргелел немелде хемчеглерни ап турар. Чижээ, ында тууйбу хептээр СМК-21 дээр бедик бүдүрүкчүлүг прессти эптеп доозуп турар. Ол ышкаш СМК-125 дээр дой-довурак хоюдукчузун болгаш бедик бүдүрүкчүлүг чүдүрүкчү тракторну тускайлаан. Мебельди шууштурулга аргазы-биле бүдүрериниң станоктуг дериг-херекселдерин, «Дружба» бензопилаларны болгаш оларның артык кезектерин база берген.

Бо чылдың тууйбу бүдүрер даалгазын чедиишкинниг күүседир дээш студенттер отряды-биле керээни чарган. Олар чайгы сезон дургузунда 750 муң тууйбуну бүдүрүп үндүрерин хүлээнгеннер.

Туранның райүлетпүр комбинады оңгу беш чылдың дөрткү чылының бирги кварталында мурнукузундан эки түңнелдерни чедип алган. Продукция сайгарарының планын ол 100 хуу күүсеткен болгаш 2 муң кубометр ыяшты үндүр сөөрткен. Ол болза пландан 1 муң кубометр хөй-дүр. 0.4 муң кубометр дилиг материалдарын бүдүрер тургаш, херек кырында ону 1.1 муң кубометр чедирген. Ынчалза-даа комбинат культура-амыдыралдың бараанналарын, ылангыя мебель талазы-биле планны күүсетпээнин айтыр херек.

Тыва АССР-ниң чурт иштиниң үлетпүрүнүң эргелелиниң коллегиязынга Туранның райүлетпүр комбинадының саң-хөө талазы-биле ажылын көргеш, бо чылдың II—III кварталында хожудаашкыннан уштуварын, ажылчыннар ортузунга полит-кижизидилгелиг ажылды күштелдирерин, механизастаашкынны калбартырын оон баштаар черинге дааскан.

Чагаа парлаттынмаза-даа

ШЫҢГЫЫ САГЫНДЫРГАН

Бо чылдың февраль төнчүзүнде Мөңгүн-Тайга районда редакцияга чагаа келген. Мөген-Бүрен суурда медицина ажылдакчыларының ажылында четпестерни ында бижээн.

Улус депутаттарының район Советиниң күүсекчи комитединиң даргазының оралакчызы Д. Л. Моңгуштуң тус чагаага хамаарыштыр редакцияга дыңнатканы:

«Мөген-Бүрен» совхозтуң удуртур ажылдакчылары олурушкан хуралга тус черде эмчилер-биле чугаалажып, чагааны сайгарган. Район төвү Мугур-Аксыдан чогуур үезинде эмнерни чедип албас, дүнеки чалалгаларга эмчилерниң талазындан озалдап чедер таварылгалар бар. Участок эмнелгезиниң эргелекчизи Александра Сааяны үстүнде айыткан четпестер дээш шыңгыы сагындырган.

Совхозтуң ыраккы одарларда малчыннарынга сөөлгү үеде участок эмчилери барып турар апарган. Ооң-биле чергелештир район төвүнден эмчилер Мөген-Бүренге кээп, участок эмчилеринге боттуг дузаны чедирип турар.

МААДЫРЛЫГ ВЬЕТНАМ УЛУСКА ДУЗА

МОЛОДОГВАРДЕЙСК
ИЛЬИЧЕВСК

УКРАИН ССР. Одессаның Ленин орденниг далай портунуң коллективи вьетнам улуска улус ажыл-агыйының бараанналарын графиктен мурнай чедирер дугайында шиитпирни чаңгыс үн-биле хүлээп алган.

Одесса порттуң чүдүрүкчүлериниң хуусаа бетинде чүдүргени «Молодогвардейск» деп теплоход Хайфонче чоруптар. Ында эмнерни, саазынны, металлдарны, чемишчидилгелерни болгаш өске-даа чүүлдерни чүдүрген.

ЧУРУКТА: рейсче чоруурунуң мурнунда «Молодогвардейск» теплоходтуң Одессаның портунда турары.

И. ПАВЛЕНКОНУҢ фотозу.

СЭТА-ның фотохрониказы.

Эки кижилер дугайында

АЖЫЛ-ИШЧИ ИЕЛЕР

Эш-өөрүнге хүндүткелдиг, ажы-төлүнүң кижизидилгезинге сагыш-човангыр, бодунун ажыл-ишчи иелер аравыста кайы хөй. Шак ындыг буянныг иелерниң бирээзинге Суг-Аксы ортумак школазының аштакчызы **Мамак Доржуевна Сарыглар** хамааржыр. Ол ында 1961 чылдан эгелеп ажылдап келген. Уругларының адазы аныяанда-ла чок апаарга, өскүс калган уругларын Мамак Доржуевна чааскаан өөредип, кижизидип, өстүрүп алган. Ооң улуг уруу Красноярскиниң садыг техникумунуң бухгалтерия салбырын дооскан, оглу Анатолий шериг албаныдан халашкаш, Кызылдың медицина училищезинде өөренип кирген. Уруу Елизавета Сүт-Холдүң ажылчын кооперациязында ажылдап турар. Хейимер кызы Роза школада эки өөредилгелиг. Уруглары аргыырынга, даараныырынга ынактар.

Онаашкан ажылынга чүткүлдүүнден аңгыда, Мамак Доржуевна хойниитиниң ажылынга база идепкейлиг киржип турар. Агитквартирага үргүлчү кээп, хурал-суглаага олуржуп, санал-оналын киирип турар.

Кажан М. Сарыгларның ажылдаар ээлчээнде школага кире бээрге, арыг-силиг, бүгү-ле чүве эмге-сескелиг болур. Бо бүгү ооң ажылдап турар эш-өөрүнге үлегерлиг боон турары чугаажок. Ынчангаш өөрүнге ол хүндүткелдиг болгаш коллективтиң чоргааралы боон турар. Школаның директорлары ону хөй катап шаңнап, мактап келген.

* * *

Татьяна Шүжүнмеевнаның кылган чеми чиксенчиг, амданы чаагай-ла болдур ийин. Ооң белеткээн чемниң шынары эки болур деп, интернаттың өөреникчилери боттарының поварын бо-ла мактап чугаалажырлар.

Шынап-ла Суг-Аксы ортумак школаның повары Татьяна Шүжүнмеевна школа коллективиниң болгаш өөреникчилерниң хүндүткелин чаалап алган. Ол поварлап ажылдаа-ла ам таптыг-ла 30 чыл чедип турар. Бо үениң дургузунда чеже-чеже өөреникчилерни ол ашкарып-чемгерби дээр! Татьяна Ондар өөреникчилерге эъттен кылган чемнерни, янзы-бүрү кашаларны, кисель, компот аймаан эң-не эки шынарлыг кылып чаңчыккан. Дыштаныылга, байырлалдар хүннеринде сургуулдарга манчы, хуужуур, далган үскен тыва мун болгаш өске-даа чемнерни кылып берип, оларның сеткилин өөртүп турар.

Школа столовайынынга кире бээрге, амданныг чемнерниң чыды дораан-на думчукка кээп дээр. Татьяна Шүжүнмеевна аъш-чем белеткээн, аяк-сава аштаан чай-шөлээ чок-ла турар. Ооң ажылдап турар чери арыг-силиг. Үр үениң иштинде мөөңнеттинген арга-дуржулгазын кады ажылдап турары Бичии Ондарга күзелдии-биле дамчыдып берип турар.

Интернатта чурттап турар бичии оолдар, уруглар ону «ававыс» дижирлер. Өөреникчилерниң ындыг үнелелинге ол төлептиг.

О. БОРАШ.

ИИЙ ЧЫЛ ЭРТСЕ-ДАА

«Тоора-Хем» совхозтуң дирекциязы Хам-Сыра суурга иви өстүрер болгаш аңныыр-тывыш ажыл-агыйын тургузар сорулга-биле аңаа салбырны тургускан турган. Ооң соонда ук салбырны «Тоора-Хем» совхозтан чаргаш, «Май бир» совхозка берипкен. Чаа-ла үндезилеттинип хөгжүп орар салбырны быжыглаарын херекке албаан. Оон бээр ийи чыл эртсе-даа, «Май бир» совхоз аңаа тудуг-суурну сайзырадыр талазы-биле чүнү-даа кылбаан, долчулап чугаалаарга, чаңгыс эрген-даа какпаан.

Ивижилерге кичээнгей салбастың, оларның ажылдаарынга болгаш чурттаарынга таарымчалыг байдалды тургузуп бербээниниң хоразы-биле олар кадарган ивилеринге үр үениң иштинде четпейн баарлар. Ооң уламындан 1978 чылдың чайынында муң ажыг иви ис чок ышкындырып барган.

Читкен ивилерниң чамдыктарын тып алгаш, оларны чүгле согарынга ейлешкен турганы дыка четпес. Бир эвес совхозтуң дирекциязы ивилерни улам өстүрериниң айтырыын үргүлчү тургузуп келген болза, дыка-ла эки болур ийин.

В. КҮРТҮЖЕК.

КАШ ЧЫЛ УЛАШТЫР

Чөөн-Хемчик районнуң «Искра» совхозунуң малчыны Татьяна Шыырапоевна Ондар он алды чыл хиреде ниитиниң малын малдап келген. Хоочун хөйжү төрүүр 100 хөйга онаштыр 100-тен хөй хураганны каш чыл улаштыр ап келген.

Ооң бо чылгы көргүзүглери база-ла эки: төрээн 334 хоюндан 340 хураганны менди камгалап ап, доруктуруп турар.

ЧУРУКТА: Т. Ондар.

А. МОНГУШТУҢ фотозу.

Дүвүренчиг медээ

БОКТУГ КУДУМЧУЛАР

Бо хүннерде хоорайның кудумчуларының хары эрип, ол-шыгы хүн бүрү улам-на улгадып орар. Хоорайның арыг-шевериин чурттакчы чон боттары база тудар ужурлуг болгай. Ындыг турбуже Кызылдың Пролетарская биле Лермонтов кудумчуларының белдириңде база ында доора болгаш узун дургаар кудумчуларда мееңней төп каан бок, доврансты ам элээн каш чылдар иштинде дескилевээн бо. А ол чоок-кавының чурттакчылары оон кырынче богун төп турарын көргеш, кижи пат-ла кайгаар. Пушкин кудумчузунда автобус доктаар чериниң хемче талазында садыгаш кыдынын дургаар база-ла бок, хүл доллур төп каан.

Бок төгер черни тускайлап тургускан-на чүве-дир. Аңаа бокту чедирзе? Хоорай Советиниң хоорайның коммунал ажыл-агый эргелели, бажың эргелелдери, санэпидстанция, хоорнүүскомнуң иштики херектер килдизи бо чурум чок байдалды элер хемчээр алыр өйү келген боор.

С. САНДАН.

Быжыг билиглерни, энергияны—улус ажыл-агыйынга

Кызылга Политчырыдыышкын бажыңынга республиканың улус ажыл-агыйынга ажылдаар күзелин илереткен нийти билиг школаларының доозукчуларының IV республика слёду болуп эрткен.

Кызыл хоорайның болгаш районнарның ортумак школаларының доозукчуларының төлээлекчилери, республиканың чырыдыышкын болгаш көдээ ажыл-агый министерстволарының, партия, комсомол, профэвилел органнарының харыысалгалыг ажылдакчылары аңаа чыылган.

Аңаа илеткелчи — ВЛКСМ Тыва обкомунуң бирги секретары В. И. Глущенков СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң «Тыва АССР-ниң бүдүрүкчү күштерин комплекстиг хөгжүдер дугайында» доктаалынга дүүштүр республиканың экономика болгаш культура талазы-биле шапкын хөгжүлдезин демдеглээш, оңгу беш чылдың арткан ийи чылдарында Тываның ажыл-ишчилериниң мурнунда улуг сорулгаларны чугаалаан. Улуг ишке төлептиг үлүүн киирерин доозукчуларга ол күзээн.

Слётка Барыын-Хемчик, Улуг-Хем, Мөңгүн-Тайга, Чөөн-Хемчик, Таңды районнардан келген оңгу классчылар О. Монгуш, Л. Аракчаа, Л. Онгай-оол, Ч. Монгуш, М. Оглеанов, Кызыл хоорайның № 4 профтехучилищезиниң сургуулу А. Меньшиков, Чөөн-Хемчик районда № 463 СМК-ның чазаныкчызы Э. Монгуш, республиканың көдээ ажыл-агый министриниң оралакчызы З. Е. Шин, дугаары 48 тудуг эргелелинде комсомолчу-аныяктар бригадазының бригадири ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады Р. Ф. Григорович, Тыва АССР-ниң чырыдыышкын министриниң бирги оралакчызы М. Х. Чымба олар чүве чугаалаан.

В. И. Лениниң төрүттүнген хүнүнден бээр 110 чыл оюнга алдар кылдыр «Юбилейлиг беш чылды Ильичиниң юбилейинге чедир» деп лозуң-биле күш-ажылчы ээлчегни калбартыр деп бүдүрүлгениң аныяк мурнакчыларының инициативазы республиканың комсомолчуларының, оолдар, кыстарының деткимчезин алган. «Ажыктыг чоруктуң болгаш шынарның беш чылынга аныяктарның энтузиасчы болгаш чогаадыкчы чоруун бараалгадыр» деп патриотчу шимчээшкинде ам 300 ажыг комсомолчу-аныяктар коллективтери, 30 муң оолдар, кыстар киржип турар.

Аныяк бүдүрүлгечилерниң хөй кезии күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көөр дээш шимчээшкинде киржип турар. 3 муң хире комсомолчулар шалыпчы деп бедик атты эдилеп турар.

Бо хүнерде Совет Тываның комсомолу-аныяктарының шалыпчы херээ — Чаа Шагаан-Арыг хоорайның болгаш Саян-Шушенск ГЭС-тиң суг хөөлбээ тургустуна бээр зоназының өске-даа объектилери, Тываның даг-дүгү арыглаар В. И. Ленин аттыг комбинадының, Элегес-Аксының хапа материалдар заводунуң төлевилел ёзугаар күчүлерин шиңгээдип алыры.

«Хожудап турарлар чокка ажылдаар» деп шимчээшкин комсомол организацияларында нептереп, садыг, амыдырал хандырылга черлеринге шефтээшкин улам калбарып турар.

Улус ажыл-агый планнарын, социалистиг хүлээлгелерни күүседиринге студентилер, сургуулдар, школачылар улуг үлүг-хууну киирип келген. Студентилерниң область отряды, школачыларның күш-ажыл каттыжыышкыннары безин эрткен чылдың чайынында 7 миллион ажыг рубльди шиңгээткен. Үлетпүрнуң хөй-хөй объектилери, школалар, уруглар садтары, Культура бажыңнары, мал ажылының комплекстери, хой кыргылдаазы, мал чеминиң белеткели, дүжүт ажаалдазы ышкаш ажылдарга студент болгаш өөреникчи аныяктарның киирип турар үлүү биче эвес.

Республиканың ажылчын аңгызының одуругларынга чыл бүрүде 2 муң хире оолдар, кыстар немежип турар. Амгы үеде аныяктар улус ажыл-агыйын ажылчын күжү-биле хандырарының кол үндезини болу берген. Ажылчыннарның база албан-хаакчыларның элээн хөй кезии аныяктар болуп, кол-кол мергежилдерге оларның деңзигүүрү чыл санында өзүп турар. Аныяк бүдүрүлгечи бүрүзү коллективке бодунуң туружун дүрген тып ап, шилип алган мергежилин эки шиңгээдип алзын дээш чүнү кылза чогуурул? Чогум-на аңаа ооң улуг эштери—хоочуннарның, дагдыныкчыларның деткимче-дузазы негеттинер.

Аныяк кижи күш-ажылчы коллективке ижиксин дээш бүгү-ле чүүлдерни кылыры, ылаңгыя ажылчын аңгыга тураскааткан кежээлерни эртирери, профессия алганының дугайында херечилелдер тыпсыры, тускай ат салган херекселдерни тыпсыры, баштайгы шалың алганынга тураскааткан хемчеглер ышкаш ажылдарны тодаргай угланыышкынныг чорудары комсомол организацияларының чугула сорулгазы болуп турар.

Чоннуң чаагай чоруу, чурттуң байлакшылы оолдар, кыстарның күш-ажылының түңнелдеринден улуу-биле хамааржыр. Ынчангаш төрээн чериниң ээзи — ажылчын кижиниң бедик адынга төлептиг болуп, бодунуң хүн бүрүде ажылы-биле коммунизм тургузуушкунунга салыышкынын киирерин доозукчуларга слёттуң киржикчилери күзээн.

Слеттуң киржикчилери республиканың нийти билиг школаларының бүгү доозукчуларынга кыйгырыгны хүлээп алган.

«Бо чылын республиканың улус ажыл-агыйынга ажылдаар күзелин 610 кижи илергейлээн. Оларның иштинден 106 кижи хой ажылынга ажылдаар. 109-у саанчылап, 63-ү тудугга, 147-зи механизатор болуп, 125-и бүдүрүлгелерге баарлар. Ол күш-ажылчы эрес-маадырлыг чоруктарны кылып шыдаар улуг күш. Тиилелгелерни чиңги-биле чедип алырын күзевес, ынчалза-даа бергелерден корткпайн турар бис. Бистер—комсомолчулар бис. Ынчангаш кандыг-даа эрес-маадырлыг чоруктарны кылып шыдаар бис» деп ол кыйгырыгда чугаалап турар.

В. МААДЫР.

БӨМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

СЭТА болгаш ПМА: кыска дыңнадыглар, тайылбырлар

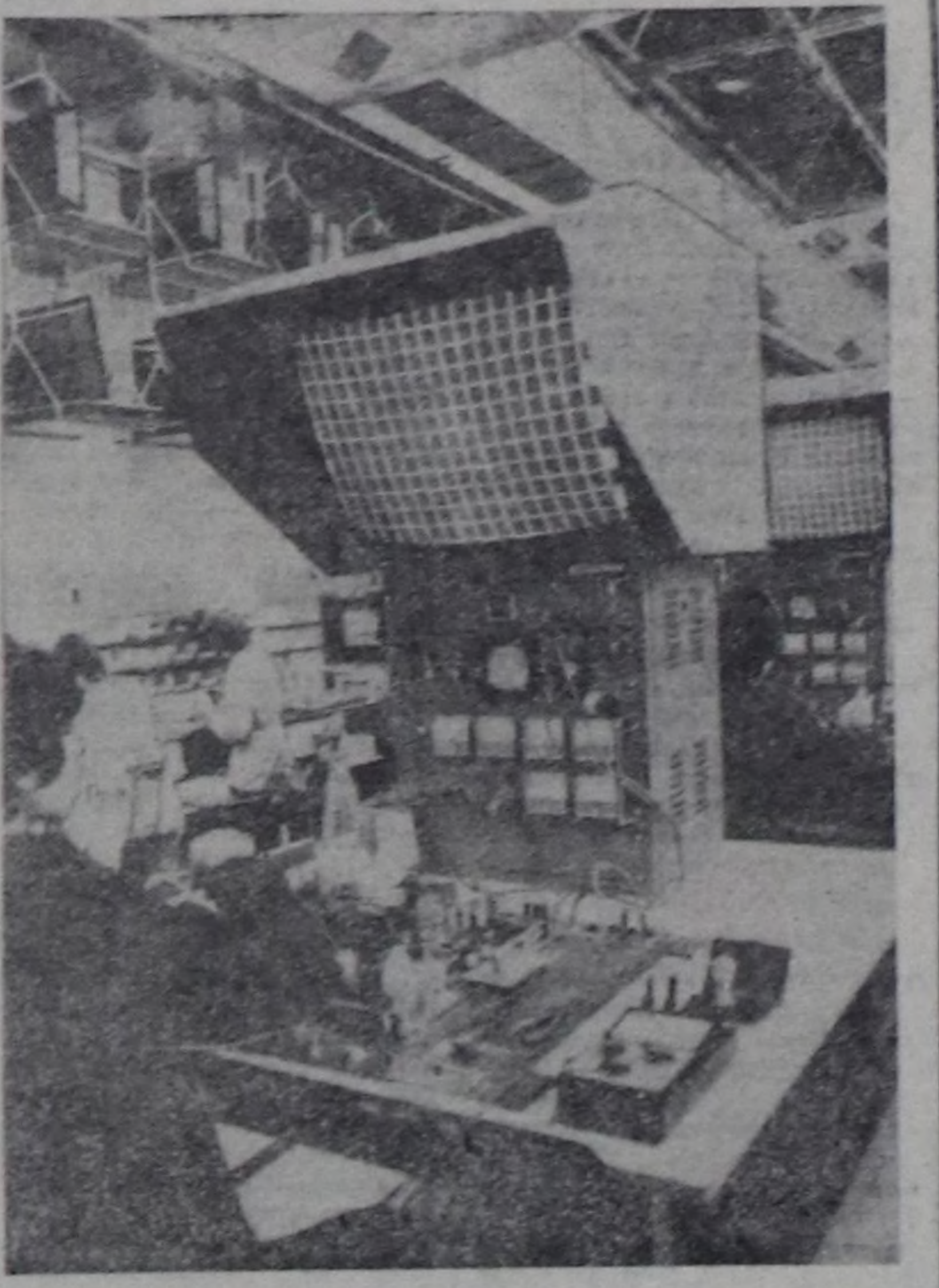

ПОЛЬША. Польшаның баштайгы кылып үндүрген өңнүг телевизору «Юпитер» дээр.

ЧУРУКТА: Варшаваның телевизор заводунда «Юпитерлерни» эптеп турары.

АЛДАРЛЫГ ЮБИЛЕЙ

ЛОНДОН. (СЭТА). ССРЭ-ге улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң бирги беш чыл планын хүлээп алган үеден бээр эрткен бежен чылдарның дургузунда Совет Эвилели экономиктиг болгаш социал шылгараңгай чедиишкиннерни чедип алган деп, «Лейбор мансли» дээр англи журнал бижээн.

Планныг, социалистиг ажыл-агыйның кандыг улуг артык күштүүн билип алыр дизе 1929 болгаш 1979 чылдарда үлетпүр продукциязын бүдүрүп үндүргениниң, көдээ ажыл-агый бүдүрүлдезиниң, ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның боттуг ажыл төлевирлериниң өзүлдезиниң, өөредилге талазы-биле байдалдың дугайында статистиканың сан-түңнерин деннеп көөрге-ле четчир. Оон аңгыда, беш чылдар бүдүрүлгеге демократияны хөгжүдериниң баазазы болу берген: үлетпүр бүдүрүлгезин эргелеп-башкарарын болгаш оларның хөгжүлдезиниң планнарын ажылдап кылырын ажылчыннарның боттарының дорт киржилгези-биле боттандырып чорудуп турар профэвилелдериниң ролю улуу-биле өскен.

ОЛИМПИАДАГА ДЕТКИИШКИН

ПАРИЖ. (СЭТА). Москвага болур Олимпиада оюннары чугула болуушкун, тайбынның болгаш найыралдың ужуражыышкыннары болу бээр деп, «Франция—ССРЭ» ниитилелдиң чөвүлелиниң медеглелинде чугаалаан.

Францияның болгаш ССРЭ-ниң аразынга билчиишкин болгаш кады ажылдажылга дээш, делегейге тайбың дээш турушпушаан, бистиң ниитилеливис 1980 чылда Москвага Олимпиада эрттирер дээнинге сеткил ханыышкынын илергейлеп турар.

Москва Олимпиадазы тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынны болгаш дүшкүүрлүг чоруктуң чавырлыышкынының быжыглаарынга идиг бээр дээрзин медеглелде онзалап демдеглээн. «ССРЭ—Франция» ниитилел Олимпиадага бүгү-ле деткимчени көргүзер.

МАССАЛАРНЫҢ НЕГЕЛДЕЛЕРИН ДЕТКИП

БУЭНОС-АЙРЕС. (СЭТА). Ажылчы чоннарның аңгы талазы-биле демиселиниң амгы үеде көдүрлүүшкүнүн сайгарган медеглелди Аргентинаның Компартиязының удуртукчулары кылган. Сөөлгү үеде чуртка болган хөй санныг ажыл соксадыышкыннары чүс-чүс үлетпүр бүдүрүлгелерин хаара тудканы, аңаа боттарының материалдыг байдалын экижидерин негээн он-он муң кижи киришкени билдингир.

Экономика талазы-биле эрге-чагыргаларның амгы угланыышкынынга бүгү-ниитиниң таарзынмайн турары долу бадыткаттынган: ол угланыышкын чүгле даштыкы концерннерге болгаш түс черниң капиталистиг бөлүктеринге ажыктыг деп медеглелде айыткан. Ол угланыышкынның аар-бергелери чүнүң-даа мурнунда ажылчын аңгыга, тараачыннарга, монополияларның талазындан конкуренция демиселинге шыдашпаан үүрмек болгаш ортумак бүдүрүлге ээлеринге база садыгжыларга—кысказы-биле чугаалаарга, аргентиннерниң хөй кезиинге онаашкан. Ол дугайын шериг эрге-чагыргаларының төлээлекчилери миннип турар.

Амгы экономиктиг политиканы үндезини-биле чаарты көрүнче чазакты Компартияның удуртукчулары кыйгырган. Ону уламчылаары социал демиселдиң улам ыңай чидиглениринге чедирип болур.

Экономиктиг бо байдалга бүгү-нийти таарзынмас чорукту чурттуң чугула айтырыглары-биле кады шиитпирлээр сорулга-биле политиктиг чугаалажыышкынны эгелээринге болгаш национал дугуржулганы чедип алырынга шаптыктаар деп чүткүп турар эң-не барыын үзелдиг күштер ажыглап болур ындыг айыыл туруп турар деп, документиде демдеглээн. Ындыг байдалда чазактың янзы-бүрү политиктиг болгаш хөй-нийти күштериниң саналдарын барымдаалап көөрү онза чугула. Улустан аңгыланчак чорук чазактың бодунга айыылдыг.

Ажылчы чоннарның киржилгези чокка эрге-чагыргаларның ажылдап кылып турары профэвилелдер дугайында чаа хоойлунуң профэвилелдерниң эргелерин улуу-биле кызыгаарлап турарынга Компартияның удуртукчулары боттарының сагыш човаашкынын илереткеннер. Политиктиг болгаш профэвилел ажыл-чорудулгазынга киришкени дээш хоругдаттырганнарны хостаарынче, ис чок читкеннерниң салым-чолун тодаргайлаарынче олар кыйгырган.

ТӨӨГҮЛҮГ УЖУДУУШКУН

НЬЮ-ЙОРК. 1939 чылдың апрель 28—29 хүннеринде маадырлыг совет ужудукчулар В. К. Коккинаки биле М. Х. Гордиенко оларның Москва—АКШ аразының маршрудунга шуут ужудуп эрте бергениниң дугайында сактыышкыннарны америк хөй-нийти хумагалыг кадагалап турар.

Ол болуушкунну чүгле хайгаараар эвес, харын ужудукчулар-биле чугаалажыр болгаш оларның эрес-маадыр чоруунуң дугайын америк номчукчуларга дыңнадыр улуг алдар мээң үлүг-хуумга таварышкан деп, сураглыг америк херээжен журналист Дж. Смит СЭТА-ның корреспондентизинге медеглээн. Ынчан муң-муң американнар В. К. Коккинаки биле М. Х. Гордиенкону Нью-Йоркка өөрүшкү-хүндүткелдиг уткаан деп ол сактып орар. Тайбыңның болгаш найыралдың «агаар көвүрүүн» Атлантиканы кежир салган ыраккта совет улустуң төлээлекчилери кылдыр оларга сеткилдиң ханызындан байыр чедирип турган.

Совет аалчыларны өөрүшкүлүг хүлээп ап турган американнар боттарының чугааларынга Совет Эвилелиниң ужудукчулары бистиң күрүнелеривистиң аразында ол эң кыска дуртуг оруктуу шиңгээдип алгаш, ийи чурттуң улустарының аразынга бүзүрежилгениң болгаш хүндүлежилгениң байдалын быжыглаарынга идиг бергенин демдеглеп турган. Совет кижилер Каттышкан Штаттар-биле кады ажылдажылгага ханы болгаш шынчы сонуургалдыынга караавыс-биле бүзүрээн бис.

(СЭТА).

ТК-НЫҢ КЫЙГЫРЫЫ

ТЕГЕРАН. (СЭТА). Май 1-ниң ам болур байырлалынга холбаштыр Иранның Улусчу партиязының (Туденин) Төп Комитеди бүгү иран ажылчы чоннарга кыйгырыг парлап үндүрген. Шах хааның ёзу-чурумунга удур демиселдиң үр чылдарының соонда чаалап алдынган хосталганың байдалында бо хүннү Иранга бирле дугаарында демдеглээр деп, документиде онзалап демдеглээн. Ол хосталганы чедип алырынга шиитпирлиг рольду ойнааныынга ажылчы чоннар чоргаарланып болурлар.

Антиимпериалистиг болгаш демократтыг революцияның бирги үе-чадазының тиилелгезиниң соонда иран ажылчы чоннарның мурнунда чаа сорулгалар туруп келген деп, кыйгырыгда демдеглээн. Ол сорулгалар хамыктың мурнунда чүл дээрге, экономиканың, политиканың, шеригниң болгаш культураның талазынга империализмниң тергиидели чок кылыры, империалистиг күрүнелер-биле кулданыкчы керээлерни күш чок болдурары, үлетпүр, саң-хөө болгаш көдээ ажыл-агый каттыжыышкыннарын национализастаары болур.

Күрүне аппарадын, армияны, полицияны болгаш өске-даа албан черлерин хаан талалакчылары идегеттерден болгаш САВАК-тың шивишкиннеринден арыглап тургаш, дүжүрткен ёзу-чурумнуң артыышкыннарын бүрүн узуткаары, чоннуң эрге-ажыктарындан өскерлип, ону садып, Иранның национал байлактарын үптеп турганы дээш буруулуг кижилерни дилеп тывары болгаш шаажылаары база чугула сорулга болуп турар.

Демократтыг эргелерни болгаш хосталгаларны, хамыктың мурнунда сөстүн, парлалганың, хуралдарның, ажылчын профэвилелдериниң болгаш политиктиг партияларның ажыл-чорудулгазының хостуг болуруң хандырар дээш, ол ышкаш бүгү иран биче буурай улустарның национал эргелерин хандырар дээш демиселдиң эргежок чугулазын айытпышаан, Туде партияның ТК-зы ону база иран ажылчы чоннарның мурнунда кол сорулгаларның бирээзи кылдыр санаан.

Амгы үе-чадада кол экономиктиг сорулга болза, ажылчы чоннарның амыдырал деңнелиин бедидер дугайында айтырыг болуп артпышаан деп, кыйгырыгда онзалап демдеглээн. Революцияның чаалап алыышкыннарын калбартыр дээш демиселге сырый каттыжыышкынче иран ажылчы чоннарны Иранның Улусчу партиязы кыйгырып, чаңгыс аай улусчу фронтуну тургузаар дээш ол партияның туржуп турарын документиниң түңнелинде чугаалаан.

ШИИТПИРЛИГ ЧОРУК

АДДИС-АБЕБА. (СЭТА-ның корр.) Чурттуң ажылчын аңгызының мурнунда туруп турар сорулгалар болза, социалистиг ниитилелди тургузарынга экономиктиг баазаның хөгжүлдезиниң темпилерин дүргедедири, Эфиопияга ажылчы чоннарның авангардчы партиязын тургузарынга дузалаары болур. Ол дугайын Бүгү-эфиопи профэвилелдиң (БЭП-тиң) даргазының бирги оралакчызы Гезахен Кассахун медеглээн.

Ол төөгүлүг сорулгаларны чедиишкинниг күүседир төлээде, революстуг чаалап алыышкыннарны быжыглаар болгаш хөгжүдер дээш демиселге эфиопи ажылчы чоннарның чаңгыс эви быжыглаары, оларның политиктиг медерелдиг чоруун бедидери эргежок чугула деп, ол демдеглээн.

Бодунуң хүрээлениинде 350 муң ажыг ажылчы чоннарны каттыштырган Бүгү-эфиопи профэвилел делегейниң профэвилел тургузуушкунунуң дуржулгазын өөренип ап, делегейниң хөй-хөй чурттарының ажылчын организациялары-биле база дипшилгелиг шимчээшкиннери-биле найыралдыг болгаш ажыл-ишчи харылзааларны тудуп турар. Ол талазы-биле акы-дуңма социалистиг чурттарның, ылаңгыя Совет Эвилелиниң, дузаламчызы онза үнелиг.

Ниитилел амыдыралының бүгү талаларынга делегейде баштайгы социалистиг күрүнениң чедиишкиннери хөгжүлдениң депшилгелиг оруу-биле чорып орар күрүнелерге, ооң иштинде Эфиопияга, улуг идиг боор турар деп, Гезахен Кассахун онзалап демдеглээн.

Пекинниң сөстери болгаш үүлгедиглери

ХАНОЙ. Вьетнам-кыдат кызыгаарда дүшкүүрлүг байдал кыдат таланың үүлгедиишкиннериниң уламындан болдунган деп, ийи чурттуң аразынга харылзаалар айтырыгларының талазы-биле вьетнам-кыдат чугаалажыышкыннарның ийиги ужуражыышкынынга чүве чугаалап тура, вьетнам делегациязының баштыңы, ВСР-ниң даштыкы херектер министриниң оралакчызы Фан Хиен медеглээн.

Чугаалажыышкыннар чорып турар амгы үеде безин кыдат шериглерни оларның вьетнам девискээрден дүрүм чокка ажелеп алганы 10 ажыг пункутулардан ам-даа үндүрүп албаан деп, ол чугаалаан. Кызыгаар районнарда чартык миллион ажыг шеригни кыдат тала мөөнневишаан болгаш шуут вьетнам кызыгаарже он ажыг дивизияны база хөй санныг боо-чепсекти октаан. ВСР-ниң кызыгаарынче угланган стратегтиг оруктарны кыдат шериглер тудуп, вьетнам девискээрни боолап, черге, агаарга болгаш далайга Вьетнамның бот-эргезин база бүрүн-бүдүн девискээрлиг турар чоруун үреп турар.

Хамаарышпас чоруктуң, бот-тускайлаң болурунуң, тайбынның, найыралдың база делегейге кады ажылдажылганың политиказын барымдаалааш, КУР-биле чаагай кожа-хелбээ харылзааларны калбартырынга Вьетнамның белениин боттарывыстың талавыстан каш удаа онзалап демдеглеп келген бис деп, Фан Хиен чугаалаан. Ийи чурттуң аразында маргылдаалыг бүгү-ле айтырыгларны чугаалажыышкыннарның аргазы-биле шиитпирлээриниң угланыышкынын база Вьетнам үргүлчү барымдаалап турар.

Бодунуң төрээн чуртунуң хамаарышпас чоруун, бот-эргезин болгаш девискээриниң бүрүн-бүдүн турарын камгалаар деп вьетнам улустуң шиитпирлиинин дугайын амгы чугаалажыышкыннарның мырыңай эгезинден бээр чугаалап келген бис деп, Вьетнам делегациязының баштыңы демдеглээн. Дайынның катаптаарын күзевес бис. Ийи чурттуң аразында харылзаалар айтырыгларын таарыштыр шиитпирлээриниң принциптериниң дугайында чугула саналдарны Вьетнам Социалистиг Республиканың чазаа бо чугаалажыышкыннарга чогум харын шак ындыг бодал-биле көдүрген деп, Фан Хиен чугаалаан.

ХАНОЙ. ВСР-ниң девискээринде каш-даа пунктуларны болгаш чугула бедиктерни Кыдат ажелел үргүлчүлевишаан. Чуваниң боттуг байдалынга чөрүштүр Пекин болза, ооң шериглери кыдат черде турар деп чулчуруп бадыткавышаан, ол фактыны шуут-ла хүлээвейн турар.

Моон-биле холбаштыр ВСР-ниң ДХМ Вьетнамның кызыгаар можуларында кыдат шериглерниң ээлеп турары ындыг пунктуларның даңзы аттары тодаргай кирген документилерни тараткан.

Шаанда ВДР-ниң болгаш КУР-нуң чазактарының кайызының-даа хүндүлээр деп хүлээнип алган кызыгаары Францияның болгаш Кыдаттың Цин династиязының тодаргайлаан шугумун таварты эрткени билдингир болгай деп, документилерде демдеглээн. Ындыг турбуже кыдат шериглер ам, чижээлээрге, кыдат девискээрде болуп канчап-даа шыдавас шаандакы үш француз кызыгаар заставазында турардыр. Оон аңгыда, ВСР-ниң соңгу талакы үш можузунда чугула 19 бедиктерде кыдат шериглер оңгуланып алганнар. Кызыгаар чагыларын кыдат солдаттар Вьетнамның ханызынче туруп киире берген болгаш, а чамдык черлерде кызыгаарның дыка хөй ыгаавыр демдектерин шуут чок кылган.

Кызыгаарда дүшкүүрлүг чорук кыдат таланың доктаамал чөңгээлериниң уламындан база хевээр арткан деп, ВСР-ниң ДХМ-и демдеглээн. Апрельдиң 16-дан 23-ке чедир безин, тодаргайлаарга, Ханойга вьетнам-кыдат чугаалажыышкыннарга белеткелдиң болгаш ооң эгелээниниң соонда үеде, кызыгаарга 78 чөңгээни кылып, чурттакчылыг черлерни, кызыгаар постуларын боолап, вьетнам таңныылдарже халдап, чепсектиг отрядтарны чорудуп, хоралаашкыннарны кылып келген. Ол өнчүк-чөңгээлерни барык хүннүң кылып турар.

Ол чөңгээлээшкиннерниң түңнелинде каш-даа вьетнам кызыгааржылар өлүрткен болгаш балыглаттырган, чурттакчылыг вьетнам пунктуларны өрттедип турган.

Ол-ла үениң дургузунда кыдат суднолар ВСР-ниң девискээр сугларынче каш удаа шургуп кирген. Ол судноларның дыка хөйү чепсегленген, а экипажтары боолардыг болгаш гранаттарлыг болган.

Ол үениң дургузунда кыдат самолёттар 30 километр чедир ханылап кирбишаан, соңгу талакы кызыгаар можуларның кырынга ВСР-ниң агаар делгеминиң кызыгаарын 20 ажыг катап үрээн.

Вьетнам-кыдат харылзаалар айтырыгларының талазы-биле ВСР-ниң болгаш Кыдаттың чазак делегацияларының чугаалажыышкыннарынга вьетнам таланың көдүрген тодаргай үндезилелдиг саналдарын ВСР-ниң Национал хуралының Доктаамал комитеди чүүлдүг деп көрген. Ол дугайын Доктаамал комитеттиң Ханойда парлап чарлаан дыңнадыында чугаалаан.

(СЭТА).

ЧӨВҮЛЕЛДИҢ ХУРАЛЫ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). КНО-нуң Ливанда түр күштериниң дугайында КНО-нуң чиигине секретарының илеткелин көөрү-биле Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң хуралы Ливанның дилээн ёзугаар болган. КНО-нуң күштери бодунуң эрге-хүлээлгезин күүседип, агрессияның түңнелинде Ливанның Израильге эжелеттирген мурнуу талазын дүрүм ёзугаар ливан чазактың контролюнга дамчыдып берип шыдаан деп илеткелде айыткан. Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң резолюцияларынга чөрүштүр Тель-Авив ол девискээрниң стратегтиг чугула участоктарын Израильдиң өөредип болгаш чепсеглеп алганы барыын-христиан отрядтарга дамчыдып бергени билдингир болгай.

Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң даргазы Чөвүлел кежигүннери күрүнелерниң мурнундан албанның медеглелин кылгаш, Ливанның мурнуу талазында дүшкүүрлүг чоруктуң дыка улгатканынга холбаштыр ханы сагыш-сыралын илергейлээн. Чөвүлелдиң кежигүннери Ливанның бот-эргезин болгаш ооң бүгү девискээринге чазактың дээштиг эрге-чагыргазын катап тургузарын деткип чугаалаан. «Ливанның делегейде хүлээп көрдүнген кызыгаарларының хемчээлдеринге ооң бүрүн-бүдүн девискээрлиг турарын, чаңгыс эвин, бот-эргезин болгаш политика талазы-биле хамаарышпас чоруун шыңгыы сагыыр деп бодунуң кыйгырыын Чөвүлел база катап бадыткаан» деп, документиде чугаалаан.

Чазак халашкак

КАИР. (СЭТА). Каттышкан Араб Эмираттарының премьер-министри Мактум Бен Рашид аль-Мактум бодунуң чазааның халашканының дугайын чарлаан. Ол дугайында шиитпирни ук курунениң чазааның Абу-Дабиге болган хуралдары хүлээп алган.

Аль-Мактумнуң чазаа 1977 чылдың январьдан бээр эрге-чагыргага туруп келген.

ДЕМИСЕЛДИҢ БОЛГАШ ТИИЛЕЛГЕНИҢ ЧЫЛДАРЫ

Тайбың талалакчыларының бүгү делегей шимчээшкининиң 30 чыл оюу апрельде болган. Ол болуушкунуң ужур-дузазының болгаш эрткен оруунуң дугайында Делегейниң тайбың чөвүлелиниң оралакчы президентизи, Тайбың камгалалының совет комитединиң даргазы академик Е. К. Федоров ПМА-ның корреспондентизинге мынчаар чугаалаан.

— Үжен чыл мурнунда тайбың дээш шимчээшкин канчап эгелээнин чугаалап көрүңерем.

— Дөртен чылдарны сактып көрээлиңер даан. Кижи төрелгетенниң төөгүзүнде эң-не кадыг-дошкун болган ийиги делегей дайыны хөй улустарны өөреткен. Массалыы-биле узуткаарының боо-чепсээ бо хире сайзырап турар үеде дайын болгаш тайбың дугайында айтырыг бүгү чурттарның чонун дүвүредип келгеи, ынчангаш ниитилел амыдыралынга ол айтырыг чугула черни ээлээн. Дайын сөөлүнүң баштайгы чылдары база нарын турган. Делегейниң шериг күштериниң аразынга чөрүлдээ база катап көстүп келген. Совет Эвилелинге болгаш өске-даа улус демократтыг чурттарга удур «соок дайын» болза атомнуг чепсекти ажыглаан агрессияның угаан-бодал болгаш психологтуг белеткели болур. Ол чылдарда «Трумэнниң доктриназы» болгаш «Маршаллдың планнары» тыптып келген болгаш Европаның дал ортузунга өрт айыылын үндүрүп болур «берлин кризизи» тыптып орган.

Шак ол дүвүреңниг үеде, 1949 чылдың апрельде, Прагага болгаш Парижке культураның ажылдакчыларының делегей бюрозунуң инициативазы-биле Тайбың талалакчыларының бирги бүгү делегей конгрези чыылган. Аңаа 72 чурттуң ийи муң ажыг делегаттары, 561 национал улустар аразының 12 организацияларының төлээлери чыылган. Француз эртемден, Делегейниң тайбың чөвүлелиниң үндезилекчилериниң бирээзи Жолио-Кюриниң ынчангы «Бис маңаа дайын өөскүдүкчүлеринден тайбың дилээр дээш эвес, оларга тайбынны албадаар дээш чыылган бис» дээн сөстери кончуг шын. Ол сөстер шынап-ла тайбың талалакчыларының бүгү делегей шимчээшкининиң эгезин салган Париж-Прага конгрезиниң дайынчы, шиитпирлиин илередип турар.

— Юбилей үезинде эрткен үеже хая көрнүр боор чүве болгай. Тайбың дээш делегей шимчээшкининиң ажыл-чорудулгазын канчаар көрүп турар силер?

— Тургустунганының баштайгы хонуктарындан-на ол шиитпирлиин көргүзүп эгелей берген. Аңаа чижек кылдыр атомнуг чепсекти хоруур дугайында сураглыг Стокгольм атомнуг дайынга белеткелге удурланган Вена кыйгырыгларын айтып болур. Ол кыйгырыгларга миллион-миллион кижилер ат салган, тайбың талалакчыларының эгелеп чоруур шимчээшкининге ол ат салыышкыннары улуг идиглиг болган.

Тайбың талалакчыларының буянныг ажыл-чорудулгазы бодунуң дээди органы — Делегейниң тайбың чөвүлелиниң улустар аразында ат-алдарын алгыткан. Бо хүннерде-даа ол шимчээшкинниң активчилериниң саны өзүп турар. Оларның кол сорулгазы —делегейге ядролуг дайынны болдурбазы.

Делегейниң тайбың чөвүлели дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарын чедип алыр, чепсегленииишкинниң дүжүреринге ажыктыг хемчеглерни алыр дээш демисежирин бодунуң чугула сорулгазы кылдыр салып турар. Чепсегленииишкинниң дүжүреринче Стокгольмнуң чаа кыйгырыынга ат салыышкыны ук чөвүлелдиң инициативазы-биле организастаттынган. Амгы үеде 100 хире чурттуң 700 миллион хамаатылары аңаа адын салган.

Делегейниң тайбың чөвүлелиниң сессиязы бо чылдың февральда Берлинге болган. Чөвүлелдиң ажыл-чорудулгазын аңаа чугаалашкаш, ооң киржикчилери 80 чылдарже угланган чаа программаны хүлээп алган. Делегейниң тайбың чөвүлели бодунуң соңгаарлаттынмас сорулгазын мынчаар илереткен: «Ядролуг чепсек —сөнээзин! Нейтроннуг бомба — сөнээзин! Дайынны акшаландырбас! Тайбынны акшаландырар!»

Тайбың талалакчыларының шимчээшкининге бо 30 чыл дургузунда совет кижилер идепкейлиг туржуп келгенин демдеглээр апаар.

Тайбың камгалалының Совет комитединиң бо чылдың март төнчүзүнде болган пленумунга тайбың шимчээшкининге оларның шынчызы бадыткатынып турар.

КҮҮСЕДИП ШЫДААН

ЧЕЧЕН ЧУГАА

Класс иштин шып-ла шыпшыын. Алгебраның бодалгазы өөреникчилерниң кичээнгейин хаара тудупкан. Бодунуң күжүнге ынаныр кижилер боттары бодап үндүрүп эккээрин оралдажып, чай-чапсар чок бижиттинип кирипкен. Бодунга арай идегевес улус кожазындан дүжүрүп шеле кааптарының аргазын хайдынып, моюннарын узадып каап, карактарын амыр-сөксаал чокка борбаннадыр көрүп, хөлчок боданган кижи боол олурган. Савый-оолду башкы самбырага тургузуп эккелгеш база ол-ла бодалганы бодадып каан.

Башкы журналын ажыт, бирде классты эргий көрүп, бирде Савый-оолдуң канчаар бодап турарын хайгаарап каап, ыыт чок олурган.

Савый-оол шуут анаа турбазы-биле деңнелгелерни тургузуп, оларын дедир балааш, катап база бижип, холунда тудуп турган номунуң сөөлүнде харыыларны бүдүү көрүп, канчаар болапса «2х» үнүп келирин тыварын оралдажып турган.

Класстың шыырак дээн математиги Адар-оол канчалчык эрги дээш, Савый-оол олче каш катап көрген. Оозу бажын безин көдүрбес, думчуунуң бажы бызыраартыр дериде берген буу-хаа шелген олурган. Оозун бодаарга боду чадажып олурар хире. Оон башка эжи Савый-оолче сымыранырып оралдажы бээрле кижи болгай.

Савый-оол ажып эртер аргажок берге бодалгага таваржып келген-дир мен деп чүвени билип каан. Чыда өлүр чылан эвес деп бодал башка кирип келген. Ол өттүрүп каан союпдакты далаш-биле ап алгаш, самбыраны үстүнден куду адаанга үндүр аштап каапкаш, база катап далаш-биле бижип-ле эгелээн.

Башкызы Сүрүң Биче-оолович элдепсинген аянныг көргеш, чүве ыттаваан. Савый-оол бажынга кирген деңнелгелерни бижип-бижип, чамдыктарын «соккулаштырып» каггылапкаш, адак соонда самбыраның оң талакы адаккы азыынга деңнел демдээн салгаш, «2 х» деп бижип каап, улуг тынган.

— Доозуптуң бе?—деп, Сүрүң Биче-оолович айтырган.

— Харыызы үнүп келгендир, башкы!— деп, класстан бир кижи харыылаан.

— Калм, хынап көрээлем — дээш, башкы кылаштап чедип келген.

—Савый-оол! Бо шинчин-биле чоруур болзуңза, колхоз хоюнуң кадарчызы болур сен!

— Көк-кысты дүүн география башкызы колхозтуң саанчызы болур сен деп турган, башкы!—дээн үн артыкы партадан дыңналган.

— Шимээн! Шимээн! Савый-оол, барып олуруп ал! Ийи!

Савый-оол самбыраны кылайтыр аштап каапкаш, оожум барып олуруп алган. «Бистиң чуртувуста ажыл бүрүзү хүндүткелдиг болгай, башкы!» деп чугаалаксап олурза-даа чүве ыттаваан.

Школачы чылдар мынчаар соонда чыдып калган. Амыдырал бодунуң агымын соксадыр эвес— арттарын ажып, хемнерин кежип, шаптараазыннарта тура дүшпейн, чо- олурган.

Күстүң сөөлгү чаъстарының бирээзи кезек када куда каапкаш, чап-чаа аязы берген. Хадыннар, чаъс суунга чуп каапкан бүрүлерин салгынга кургадыр дээш, будуктарын соксаал чокка чайып турган. Кара-Сугга күзеп чыткан Савый-оолдарның аалынга мотоцикл мунган кижи халдып келген. Аалчы бажында бөргүн, карааның шилин уштуп каапарга, Савый-оол танып каапкан: шаандакы чаңгыс классчызы, ам совхоз школазының директору Адар-оол болган.

Сарыг шайны аартап олура, Адар-оол хөөреп олурган:

— Ча, эжим, совхозтуң сураглыг дээн малчыны сени сурап чорааш, келгеним бо. Даарта башкывыс чораан Сүрүң Биче-ооловичини пенсияже үдээр деп бардывыс. Ат-алдар, арын-нүүр деп чүве бар болгай. Анаа-ла курут аас-биле үдеп каарга, эпчок ыйнаан, бир шыырак иртген дөгергеш, ииг хаппатса эки ыйнаан деп бодал бар. Сенден ындыг өзептер хире чүве тыптыр ирги бе дээш чор мен.

— Мээң бажым серип турда, чечек бажы хадып турда дөтпе, хураган ышкаш чүве чайлыг ыйнаан бо, эжим. Кажан, каяа болурун таптыг чугаалап бер, чедире бээр мен.

Савый-оол аваан сөзүн ээлээн: даартазында бодунуң калчан ак иртин «Москвичилиниң» багажниинге эккелгеш, Адар-оолга даригге хүлээдип берген.

Совхоз клувунга улус шыгырт олурупкан. Суурнуң хоочун башкызы Сүрүң Биче-ооловичиге адрестээн чылыг сөстер куттулуп, белектерни улаштыр тутсуп турганнар. Адак сөөлүнде школа директору Адар-оол Мижитович туруп келгеш:

— Ам чүве чугаалаксап турар кижи бар бе?—деп айтырган.

— Менээ каш сөстеп берип көрүңерем!— деп, чугаалап чоруй, Савый-оол индирже үнүп келген.

— Эргим Сүрүң Биче-оолович! Бүдүрүп келген чаагай үүлелерни четче сөглеп шыдаптар чечен сөстер тыппас-тыр мен. Силер чүгле бөгүнгү амыдыралды эвес, а даартагы келир үени база баш удур көрүп билир чораан силер. Мен силерниң чугаалааныңар ёзугаар малчын болу бердим, башкы. Ынчангаш силерниң идегелиңерни күүседип шыдааным ол-дур. Ону мооң соңгаар-даа күүседир дээш бар-ла күжүм-биле кызып ажылдаар апаар мен. Мээң херээмни чазактың шаңналы каастап чоруур, мээң адымны солуннар, сеткүүлге мактап бижип турар, мурнакчы дээш ээлчег чокка чиик машинаны база берген—садып алдым. Бо бүгүдеде силерниң улуг хуунар улуу-биле бар дээрзин база катап бадыткап көрейн, башкым.

Бистиң өг-бүлевистиң өмүнээзинден силерге белек кылдыр кадайымның даараан торгу доңарлыг ак хураган кежи тонну тударын чөпшээреп көрүңер, Сүрүң Биче-оолович. Бо тон силерни частың когурумундан, күстүң кара доңдааңдан, кыштың соогундан чылыглап чоруур болзун. Ам-даа үр чылдарда кадык чаагай чурттап, чаагай үүлени бүдүржүрүнге идепкейлиг киржириңерни күзеп каайн.

Мурнунда анаа олуруп турган Сүрүң Биче-ооловичиниң карактарындан чаш сыстып келген. Сураглыг башкы биле сураглыг малчын сцена кырынга элээн үр куспактажып алган ыыт чок турганнар. Залда адыш часкаашкынындан соңга шилдери божаңайнып турган ышкаш сагындырган.

Хурал сөөлүнде шайлалга болган. Улустарның аксы ээп, чугаа-соолу кидин үнүп кээп турар өйде Савый-оол Сүрүң Биче-ооловичиниң чанынга олуруп алгаш, хөөрежип олура, оозу айтырган:

— Мээн сени кончуп, багай демдек салып турганымны сагынмас-тыр сен бе?

— Эки чүвени сактып ап чоруур болза, ээирлеп бедип үне берип болур, багай чүве бодап чоруур болза, баалыкдаа ажып чадай бээр деп, ачам чагып чораан чүве, башкы. Мен ону сагып чоруур кижи мен... Өөренирип ам-даа кагбаан мен—кедээ ажыл-агый техникумунда бот-өөредилге-биле өөренип турар мен. Сүрүң Биче-ооловичиниң карактарынга өөрүшкүнүң карак чажы база катап кылаңайнып келген.

В. МОНГУШ.

КИЧЭЭНГЕЙЛИГ БОЛ, ЧОЛААЧЫ

ССРЭ-ниң Иштики херектер министерствозунуң КАИ-зиниң кол эргелели бо чылдың май 1-ден 20-ге чедир Бүгү-эвилелдиң «Кичээнгейлиг бол, чолаачы» деп операциязын чорудар.

Частың дүжүп келгени-биле оруктарга шимчээшкин көвүдээн. Кышкы үеде үзүктелиишкин соонда хөй миллион автомобильге хандыкшылдыглар руль артында олургулапкан. Хаадамнадыр, дүрген чорууруңга хандыкшыр чоруктар, орук шимчээшкининиң дүрүмнерин сагывас чорук чолаачының буруузу-биле озал-ондак болурунга чедирер.

Орук-транспорт озал-ондактарын болдурбас талазы-биле профилактиктиг ажылдарның бүрүн комплекизин чорудары, чолаачыларның чурумун шыңгыырадыры — чоруттунар операцияның кол сорулгалары. Транспорттуң техниктиг байдалынче, рейс мурнунда медицина хыналдаларынче, орук шимчээшкининиң дүрүмнерин пропагандалаар талазы-биле тайылбыр ажылынче онза кичээнгей салдынган турар.

Операция үезинде КАИ-ге улуг дузаны автотранспорт бүдүрүлгелеринде шимчээшкинниң айыыл чок болурунуң хөй-ниити контролюнуң комиссиялары көргүзүп шыдаар. Ол үеде оларның ажылын идепкейжидери чугула. Операция үезинде автомобильге хандыкшылдыглар ниитилелдеринге улуг харыысалга онаажып турар. Олар хууда транспорт эдилекчилериниң ортузунга орук шимчээшкининиң айыыл чок болурун хандырар ажылды чорудар ужурлуг.

Автомобильдерниң дүрген көвүдеп турарының байдалдарында орук-транспорт озал-ондактарын болдурбас дээш баш удур хемчеглерни боттандырары онза ужур-дузалыг болгаш ниити күрүне ужур-уткалыг сорулга болур. Озал-ондак болур чорукка удур демиселге дээштиг түңнелдерни анаа сонуургалдыг бүгү организацияларның чүгле ниити күжениишкиннери-биле чедип ап болур.

О. БОЙЦОВА,
ССРЭ-ниң ИХМ-ниң КАИ-зиниң кол эргелелиниң ажылдакчызы.

(СЭТА).

Телевидение

АПРЕЛЬ 29-ТА
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

10.00—«Үе». Информастыг программа. 10.40 — Эртенги гимнастика. 11.05—«АБВГДейка». 11.35 — «Силерге, ада-иелер!». 12.05—И. Брамс. Венгр танцылар. ССРЭ-ниң улустуң артизи Л. Коган күүседир. 12.15 — «Айыыл чок шимчээшкин». Телекорукчулерниң чагааларынга ССРЭ-ниң ИХМ-ниң КАИ-ниң кол эргелелиниң начальниги милицияның генерал-лейтенантызы В. В. Лукьянов харыылаар. 12.45 — «Бөгүн делегейде». 13.00—Музыкалыг программа. «Эртенги почта». 13.30 — «Эки барааннарны хөйнү». 14.00—Бөгүн — төрелдешкен хоорайларның бүгү-делегей хүнү. Дамчыдылганың автору — политиктиг тайылбырлакчы Л. А. Вознесенский. 15.00— «Кадыкшыл». Эртем-тайылбырлалдыг программа. Дамчыдылганы эмчи Ю. В. Белянчикова чорудар. 15.45— Уругларга фильм. «Ыр чогаадып тур мен». Уран-чечен телефильмниң баштайгы көргүзүү. 17.15— «Беш дээрбектер». Аныяктар программазы. Москваның Олимпиада тудугларының тудугжулары-биле спортчу гимнастика талазы-биле ССРЭ-ниң шилиндек командазының ужуражыышкыны. 19.00 — «Билдингир-даа бол, эллептиг». Дамчыдылганы профессор С. П. Капица чорудар. 20.00 — «Челээш». Улустуң чогаадылгазының телепрограммаларының 3-кү делегей фестивалы. 20.30—Бирги беш чылдың юбилейинге. «Улуг номнуң эгелери». 1-ги фильм — «Бурунгаар, үе!». 21.30 — Музыкалыг телефильмниң баштайгы көргүзүү. «Эрги танго». 22.30 — «Үе». Информастыг программа. 23.05 — 00.40—«Өңнүктерниң үннери». Эстрада программазы. Төнгенде — медээлер.

БАЙЫРЛАЛ ХҮННЕРИНДЕ ЧҮҮ БОЛУРУЛ?

Филармонияга апрель 29-та хоорайның чогаадыкчы аныяктар-биле ужуражылга кежээзи 19 шакта эгелээр.

«Геолог» Культура бажыңынга май 1-де аныяк көрүкчүлер театрының Делегейниң уруглар чылынга тураскааткан «Харжыгаш» деп шиизи 14 шакта болур. Май 22-де «Морозко» кукла театрының шиизи 14 шакта эгелээр.

«Енисей» Культура бажыңынга май 1-ге тураскааткан байырлыг хурал апрель 30-де 18 шакта эгелээр. Ооң соонда концерт болур. Май 1-2-ниң хүннеринде маңаа аныяктарның дыштаныылга кежээлери болур. Эгелээри 20 шакта.

Культураның болгаш дыштаныылганың Гастелло аттыг паркы. Апрель 29-та күш-культура коллективтериниң аразынга чиик атлетика крозу 10 шакта эгелээр. Апрель 30-де парктың шаңналы дээш шыдыраага шак-биле дүрген ойнаарының маргылдаазы 11 шакта болур.

Ча адарынга хоорайның бирги чери дээш маргылдаа май 1-де 14 шакта эгелээш, май 2-де 10 шакта уламчылаар. Күш-культура коллективтериниң аразынга волейбол, баскетбол маргылдаалары май 2-де 10 шакта эгелээр.

«Хүреш» стадионунга май 1-де «Шын» солуннуң шаңналы дээш хүреш маргылдаазы 14 шакта болур. Май 2-де «Торпедо» (пассажирлер АТБ-зи)—«Енисей» (№ 1 АТБ) командаларының аразынга футболга эш хуузунуң ужуражылгазы 15 шакта эгелээр.

«Совет Тываның 5 чылы» стадионга май 2-де чайгы спорт сезонун ажыдарынга тураскааткан күш-культура коллективтериниң аразынга чиик атлетика крозу болур. Эгелээри 10 шакта.

«Херел» спортзалынга волейболга республиканың бирги чери дээш хоочун спортчулар аразынга маргылдаа бөгүн 10 шакта эгелээр. Апрель 30-де 10 шакта стол теннизиниң маргылдаазы болур.

ДЫШТАНЫР ХҮН ШТАВЫ.

ӨӨРЕНИРИН КҮЗЭЭННЕРГЕ

Тываның кооперация профтехучилищези 1979—80 өөредилге чылында өөреникчилер хүлээп алыр.

Училищеге 16 хардан 35 харга чедир назылыгларны хүлээп алыр. 10 класс доосканнарны садыг салбырынга **(өөренир хуусаазы бир чыл)** болгаш 8—10 класс эртемниглерни кулинар салбырынга **(өөренир хуусаазы—ийи чыл)**, хлеб быжырар салбырга **(өөренир хуусаазы—бир чыл)** хүлээп алыр.

Өөренирин күзээннер дараазында документилерни дужаар: билдириишкин, эртемниң дугайында документ, төрүттүнгениниң дугайында херечилел азы паспорт, райподан, рабкооптан өөредири-биле чорутткан бижик азы күш-ажыл дептери, сөөлгү ажылдап турган чериниң азы школадан характеристика, үш фото-чуруктар (3×4 см), № 286 майык ёзугаар эмчи шынзылгазы.

Документилерни июль 5-тен август 15-ке чедир хүлээп алыр. Документилерни хүлээп ап тура, хүлээп алыр комиссияның кежигүннери кирерин күзээннер-биле чугаалажыр.

Кирериниң шылгалдалары чокка өөреникчилерни киирип алыры 1979 чылдың август 20-ден эгелээр.

Училищеге хүлээп алганнарны айда 32 рубль хемчээлдиг стипендия-биле хандырар. Херегленнерге ниитиниң чурттаалга бажыңын бээр. Тыва кижилерге стипендия оруунга үш катап халас чемгерер болгаш хууда херегленинге айда 6 рубль бээр.

Училищени доосканнарга дөрткү разрядтың садыгжызының, повар-кондитерниң болгаш хлеб быжырыкчызының квалификациязын тывыскан херечилелди бээр.

Училищениң адрези: Кызыл хоорай, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, 41 телефоннар: 2-55-07, 2-36-54.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

агаар

Бөгүн республикага кожуп турар булуттаар, чамдык черлерге хар чаар. Хаттың дүргени секундада 7—12 метр чедер. Агаарның температуразы 6—11 барыын талакы районнарга 3—8 градус чылыг болур.

Соңгу-чоон чүк угланыышкынныг хаттың дүргени секундада 9—14 метр чедер. Агаар дүне 2—4 градус соор, хүндүс 6—8 градус чылыыр.

Өрт үнүп болур үениң келгени-биле холбаштыр 1979 чылдың май 1-ден эгелээш республиканың бүгү девискээринге арга-арыга кандыг-даа сорулга-биле чүгле ыяш ажыл-агыйларының болгаш лесничестволарның чөпшээрели-биле барып болурун бүдүрүлгелер, организациялар, совхозтар удуртукчуларынга база чурттакчы чонга Тываның ыяш ажыл-агый эргелези дыңнадып тур.

Апрель 30-ден май 6-га чедир телевидение

Понедельник

АПРЕЛЬ 30-ДЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00—«Үе». Информастыг программа. 10.40—«Зарядкага чыскаалыңар!» 11.05—«Будильник». 11.35—«Совет Эвилелинге бараан боол тур мен!» 12.35—«Бөгүн делегейде». 12.50—«Тоол аалдап келген». «Кибальчиш оолчугаш дугайында тоол». Уран-чечен фильм. РСФСР-ниң улустуң артизи В. М. Леонтьева эге сөс чугаалаар. 14.15—«Көдээге дамчыдылга». 15.15—«Музыкалыг киоск». Дамчыдылганы Э. Беляева чорудар. 15.45—«Театр шиизи». Г. Фере, Б. Спитковский—«Мээң көк ортулуум». Москваның цыганнарның «Ромэн» театрының фильм-шиизи. 17.15—Совет херээженнерге тураскааткан бөлүктен «Салым-чолдуң шугуму» деп документалдыг фильмниң баштайгы көргүзүү. 17.45—«Олимпиада-80» 18.30—Концерт-вальс. 18.55—«Корчагинчилер». 1-ги кезээ—«Комсомолдан уксаалыг». 19.45—Мультфильмнер программазы: «Анапси ээремчигей болгаш илбилиг шывык». «Удавтың кырган авазы». 20.30—«Байыр бүдүүзүнде чуртувус». Дамчыдылганы политиктиг тайылбырлакчы В. П. Бекетов чорудар. 21.15—«Ак-көк отчугаш». 23.05—00.35—«Ак-көк отчугаштың» уламчызы.

Вторник

МАЙ 1-ДЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

КЫЗЫЛДАН

9.45—**Ажылчы чоннарның эп-сеткил каттыштырылгазының делегей хүнү—Май 1-ге тураскааткан Кызыл хоорайның ажылчы чоннарының байырлыг чыскаалы. В. И. Ленин аттыг шөлден дамчыдылга.**

МОСКВАДАН

12.10—«Эп-сеткил каттыштырылгазы». Делегей программазы. 12.40—«Мээң Москвам». Документалдыг телефильм. 13.15—«ССРЭ-ниң улустарының ырлары болгаш танцылары». 13.45—«Москва. Кызыл Шөл. Ажылчы чоннарның эп-сеткил каттыштырылгазының делегей хүнү—Май-1-ге тураскааткан дамчыдылга. Төнгенде—пионерлерниң байырлыг концерти. 16.30—Уругларга фильм. «Илбилиг дээрбек». Уран-чечен телефильм. 1-ги сериязы. 17.45—«Цирк ареназында». 18.30—«Кино аян-чоруктар клуву». Дамчыдылганы Ю. А. Сенкевич чорудар. 19.30—«Делегейниң улустарының чогаадылгазы». Музыкалыг программа. 20.30—Эш Л. И. Брежневтиң ному-биле «Бичии чер» деп документалдыг хөй сериялыг телефильмниң баштайгы көргүзүү. 1-ги фильм. 21.20—Күрүнениң «Березка» деп хореография ансамблиниң концерти. 22.30—Ажылчы чоннарның эп-сеткил каттыштырылгазының делегей хүнү — Май 1-ниң байырлаанының дугайында репортаж. 23.30—00.45—«13 сандайлар». Телетеатр.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00—«Үе». Информастыг программа. 10.40—«Часкы ырлар». Уругларның уран чүүл коллективтериниң концерти. 10.55—«Тайбыңның болгаш күш-ажылдың поэзиязы». 11.30—«Бөгүн делегейде». 11.45—Мультфильмнер программазы: «Вагончугаш», «Дима орукче чорупкан». 12.10—18.30—Чапсар.

КЫЗЫЛДАН

18.30—20.30—Кызылга Май бирниң байырлаанының дугайында репортаж.

Среда

МАЙ 2-ДЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00—Медээлер. 10.20 —Эртенги гимнастика. 10.45—«Аас-кежиктиг чаш үе». Документалдыг телефильм. 11.25—«Архитектура. Чаа ансамбльдер». 11.55— «Чиполлино». К. Хачатурянның баледи. УССР-ниң Күрүнениң операның болгаш балеттиң Т. Г. Шевченко аттыг үлегерлиг театрының шиизи. 13.45—«Машиналар дугайында». Мультфильм. 13.55—«Москвачы херээжен». Телеклуб. 15.10—Делегейниң болгаш Европаның эң шыырак фигурлуг чуңгуулакчыларының үлегерлиг оюн көргүзүү. 16.30—Уругларга фильм. «Илбилиг дээрбек». Уран-чечен телефильм. 2-ги сериязы. 17.35—«Часкы аялгалар». Эстрада концерти. Ленинградтан дамчыдылга. 18.00—Футбол талазы-биле ССРЭ-ниң чемпионады. «Спартак». (Москва)—«Динамо» (Киев). «Локомотив» стадиондан дамчыдылга. 19.45—«Москваның даштыкы аалчылары». 20.10—А. Хачатурян— «Байырлыг поэма». ССРЭ-ниң кинематографиязының Күрүнениң симфония оркестри күүседир. 20.30—Эш Л. И. Брежневтиң ному-биле «Бичии чер» деп документалдыг хөй сериялыг телефильмниң баштайгы көргүзүү 2-ги фильм. 21.25—«Төп телевидениениң экранында эң баштай». «Ынакшааннар дугайында романс». Уран-чечен фильм. 1-ги сериязы. 22.30—«Үе». Информастыг программа. 23.05—«Ынакшааннар дугайында романс». Уран-чечен фильм. 2-ги сериязы. 00.10—01.10—«Найыралдың чечээ». ССРЭ-ниң улустуң артизи Ю. В. Силантьевтиң удуртулгазы-биле Төп телевидениениң болгаш Бүгү-эвилелдиң радиозунуң эстрада-симфония оркестриниң концерти. Төнгенде—медээлер.

Четверг

МАЙ 3-ТЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00—«Үе». Информастыг программа. 10.40—Эртенги гимнастика. 11.05 — «Ынакшааннар дугайында романс». 1 болгаш 2-ги сериязы. 13.15—«Бистиң адаларывыстың ырлары». Төп телевидениениң болгаш Бүгү-эвилел радиозунуң уругларның ниити ыры күүседир. Удуртукчузу—РСФСР-ниң алдарлыг артизи В. Попов. 13.45—Медээлер. 13.55—16.00—Чапсар. 16.00—Медээлер. 16.20—Бирги беш чылдың юбилейинге. Кинопрограмма: «Кызыл аржыылдар», «Боду тускай харыысалгалыг». 17.05—«Өрүс чугаа». 17.35—Телестадион.

КЫЗЫЛДАН

18.15—«Малышок». Уругларга дамчыдылга. 18.35—Мультфильмнер программазы. 18.55—Телемедээлер. 19.10—«Сээң бажыңның чоогунда участогуң». Дамчыдылга. 19.25—«Кырган-аваның эртине шыгжамыры». Фильм. 19.30—Телемедээлер. 19.40—Чарлалдар.

МОСКВАДАН

19.45—«Миллионнарның дениинчи университеди». «Ажылдаар эрге—чурттаарының эргези». Боттарының эргелери дээш капиталистиг чурттарның ажылчы чоннарының демисели. 20.15—«Уругларга шүлүктер». 20.30—Эш Л. И. Брежневтиң ному-биле «Бичии чер» деп документалдыг хөй сериялыг телефильмниң баштайгы көргүзүү. 3-кү фильм. 21.45—«Челээш». Улус чогаадылгазының телепрограммаларының 3-кү делегей фестивалы. Куба Республика. 22.30—«Үе». Информастыг программа. 23.05—00.40—«Театр ужуражыышкыннары». Дамчыдылганы РСФСР-ниң улустуң артизи О. Табаков чорудар. Төнгенде—медээлер.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

18.15—«Бистиң садывыс». 18.45—«Шуптузун билип алыксаар мен». Киножурнал. 19.00—«Хөглүг старттар». Бакудан дамчыдылга.

КЫЗЫЛДАН

19.45—Уругларга фильм. «Пассажир». Уран-чечен телефильм. 20.25—20.45 — «Чаңгыс металлдан». Телефильм.

Пятница

МАЙ 4-ТЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00—«Үе». Информастыг программа. 10.40 — Эртенги гимнастика. 11.05 — «Кол хүн». Уран-чечен фильм. 12.30—«Кино аян-чоруктар клуву». Дамчыдылганы Ю. А. Сенкевич чорудар. 13.30—Медээлер. 13.40— 16.00—Чапсар. 16.00 — Медээлер. 16.20 — Социалистиг чурттарның документалдыг телефильмнер программазы: «Үжен чыл болганының бүдүүзүнде» «Балык», «Шумавэ музейлери». «Мастерлер». 17.05 — «Шыдыраа школазы». Разрядтыглар клазы. Оюнунуң ортузу. 17.35—«Москва болгаш москвачылар». 18.10— «Харылаңар, горнистер!».

КЫЗЫЛДАН

18.40—Телемедээлер. 18.55—«СЭКП-ниң XXV съездиниң шиитпирлерин — амыдыралга». Дамчыдылга. 19.10—Киножурнал. 19.20— «Партияның күчүлүг чепсээ». Дамчыдылга. 19.45—«Тыва неделя». Информастыг программа.

КЫЗЫЛДАН

20.00—«Арга-арыг тоолдары». Мультфильм. 20.15 —Бөгүн делегейде. 20.30 —«Радфанның дагларында. Мурнуу Йеменден репортаж». Документалдыг телефильмниң баштайгы көргүзүү. Автору Ф. Сейфуль-Мулюков. 21.25 — «Ытты санаваска, хемеде үш кижи». Уран-чечен телефильмниң баштайгы көргүзүү. 1-ги сериязы. 22.30 — «Үе». Информастыг программа. 23.05—«Ытты санаваска, хемеде үш кижи». Уран-чечен телефильмниң баштайгы көргүзүү. 2-ги сериязы. 00.10—00.55—Бал танцыларының күүседикчилериниң Бүгү-российяның 4-кү конкурузунуң лауреаттарының концерти. Төнгенде — медээлер.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

18.40—«Сказ» ансамбльдиң концерти. 19.10 — «Аныяктарның адрестери».

КЫЗЫЛДАН

20.00—Чарлалдар. 20.05 — «Бир катап күзүн». Уран-чечен телефильм. 20.50—21.05 — «Харасавэйниң оруктары». Документалдыг телефильм.

Суббота

МАЙ 5-ТЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00—«Үе». Информастыг программа. 10.40 — Эртенги гимнастика. 11.05—Р. Шуман «Карнавал». Делегей конкурстарының лауреады Л. Тимофеева күүседир. Фильм-концерт. 11.30— «Буратинонуң делгелгези». 12.00 — «Силерге, ада-иелер». 12.30 — «Советтер болгаш амыдырал». 13.00 — «Бөгүн делегейде». 13.15—«Эртенги почта». Музыкалыг программа. 13.45—«Бөгүн — Парлалга хүнү». Дамчыдылгага «Труд» солуннуң кол редактору А. М. Субботин киржир. 14.15—Р. Бардээмашвилиниң удуртулгазы-биле ыр-хөгжүм ансамблиниң концерти. Фильм-концерт. 14.30—«Аныяктарның поэзиязы». Аныяк чогаалчыларның 7-ги Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының материалдары-биле. 15.15 — «Кадыкшыл». Эртем тайылбырлалдыг программа. Дамчыдылганы эмчи Ю. В. Белянчикова чорудар. 16.00 — «Дириг амытаннар дугайында». Дамчыдылганы Н. Н. Дроздов чорудар. 17.00— Хоккей талазы-биле ССРЭ-ниң кубогу. ЦСКА-ның Спорт ордузундан дамчыдылга. Чапсарда —«Спортлото» тиражы. 19.15 — «Эртемниң чедиишкиннери». 19.45 — «Калбак Днепр кырында». ССРЭ-ниң улустуң артизи композитор П. Майбороданың ырлары. Киевтен дамчыдылга. 21.40 — «Киноэпопея: «Ада-чурттуң Улуг дайыны». 1-ги фильм — «1941 чылдың июнь 22-де». «Эйр тайм интернейшнлниң» (АКШ) чагыы-биле болгаш киржилгези-биле документалдыг фильмнерниң Төп студиязы кылган. 22.30—00.45 Футбол талазы-биле делегейниң эш хуу ужуражыышкыны. ССРЭ-ниң шилиндек командазы —ЧССР-ниң шилиндек командазы. «Локомотив» стадиондан дамчыдылга. Төнгенде — медээлер.

Воскресенье

МАЙ 6-ДА

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00— «Үе». Информастыг программа. 10.40— «Зарядкага чыскаалыңар!». 11.00 — «Будильник». 11.30 —«Совет Эвилелинге бараан боол тур мен!». 12.30 — «Тоол аалдап келген». «Алладинниң илбилиг лампазы». Уран-чечен фильм. РСФСР-ниң улустуң артизи В. М. Леонтьева эге сөс чугаалаар. 14.00 — «Көдээге дамчыдылга». 15.00 — «Музыкалыг киоск». Дамчыдылганы Э. Беляева чорудар. 15.30 — «Театр шиизи». А. Твардовский — «Василий Теркин». Күрүнениң Моссовет аттыг үлегерлиг театрының фильм-шиизи. 17.20 — Совет херээженнерге тураскааткан бөлүктен «Кыргыс херээжен дугайында сөс» деп документалдыг телефильмниң баштайгы көргүзүү. 17.55—«Кино аян-чоруктар клуву». Дамчыдылганы Ю. А. Сенкевич чорудар. 18.55—«Балеттиң аныяк артистери». Н. Семизорова. 19.30—«Делегей байдалының дугайында». 20.15 — «Бобик Барбоста аалдап чеде берген», «Эң-не кошкаанга белек», «Сарбашкынга байыр». Мультфильмнер. 20.55— «Силерниң чагааларыңар-биле». Музыкалыг программа. 21.40—«Гавай гитарага ырлар», «Шоорга ыр». Уран-чечен кыска телефильмнер. 22.30—«Үе». Информастыг программа. 23.05—00.40 —Төп телевидениениң болгаш Бүгү-эвилелдиң радиозунуң Улуг симфония оркестриниң күүседиэи-биле П. И. Чайковскийниң чогаалдарындан концерт. Ыраажызы — РСФСР-ниң алдарлыг артизи А. Слободяник. Дирижёру — РСФСР-ниң улустуң артизи В. Федосеев. Төнгенде — медээлер.

Литва киностудияның үндүргени «Солчуушкун» деп фильм республиканың киноэкранында үнүп эгелээн.

КИНО

АПРЕЛЬ 29-ТА

«НАЙЫРАЛ»: «Гонделупа чурттуң марказы» 10.00, «Алдын аңнарның базымы». 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 21.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Лудаш Мати» 10.00, 11.50, 13.40, 15.30, «Солчуушкун» 17.20, 21.00, «Каттырынчыг кижилер» 19.10 шактарда.

«ВОСТОК»: «Киночыынды» 10.30, 12.00, «Ызыгууртан Каролина Лэм» (2 сериялыг) 14.00, 17.00, 20.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Он беш харлыг капитан» 11.00, 13.00, «Чылдың бешки үези» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

АПРЕЛЬ 30-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Кентаврлар» (2 сериялыг) 10.00, 12.50, 15.30, 18.10, 20.50 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Мани манаар, ортуауктар» 10.20, 13.30, 15.10, «Мультчыынды» 12.00, «Алдын аңнарның базымы» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Лудаш Мати» 15.00, «Тараа кезикчилери» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Каттырынчыг кижилер» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

Редакцияның адрези:

Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажыг № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75, харыысалгалыг секретарьның 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийжи амыдырал болгаш совет тургузуг килдистерин 2-37-13, пропаганда килдизиниң 2-31-75, культура килдизиниң 2-23-54, көдээ ажыл-агый килдизиниң 2-21-47, үлетдүр килдизиниң 2-22-64, чагаа килдизиниң 2-41-27, информация килдизиниң 2-20-60, корректорларның 2-27-41, бухгалтерияның 2-12-45, солун келбейн барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 16555. Чагыг № 1007.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажыг № 1). ТС—00808.